

NE vršnjačkom nasilju

Izvještaj revizije učinka

PREVENCIJA VRŠNjAČKOG NASILjA U REPUBLICI SRPSKOJ

Broj: RU005-22

Banja Luka, decembar 2023. godine

SADRŽAJ

ZAKLjUČAK REVIZIJE	1
LISTA SKRAĆENICA	2
PREDGOVOR	3
REZIME	5
1. UVOD.....	8
1.1. Pozadina i motivi revizije.....	8
1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja	10
1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije.....	10
1.3.1. Obim i ograničenja revizije	10
1.3.2. Izvori revizijskih dokaza	11
1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza	12
1.3.4. Kriterijumi revizije	13
1.4. Sadržaj i struktura izvještaja	13
2. OPIS PREDMETA REVIZIJE.....	15
2.1. Karakteristike predmeta revizije.....	15
2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti.....	16
2.3. Pravna regulativa karakteristična za predmet revizije	18
3. NALAZI	19
3.1. Pravni, strateški i planski okvir u RS	19
3.1.1. Pravna regulativa i strateška opredjeljenja	19
3.1.2. Programsко-planski dokumenti	21
3.2. Provodenje prevencije, praćenje i izvještavanje	25
3.2.1. Angažovanje resursa i provođenje prevencije vršnjačkog nasilja.....	25
3.2.2. Evidencije, praćenje i izvještavanje u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja.....	30
4. ZAKLjUČCI	41
5. PREPORUKE	44
6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ.....	48

ZAKLJUČAK REVIZIJE

„Prevencija vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj“

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI okvirom profesionalnih objava, provela reviziju učinka „Prevencija vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj“.

Cilj ove revizije učinka jeste da se ispita da li je prevencija vršnjačkog nasilja uspostavljena i da li se provodi na način koji obezbeđuje njenu efikasno funkcionisanje, te da se na osnovu provedenih ispitivanja nadležnim institucijama ponude preporuke čijim provođenjem je moguće unaprijediti funkcionisanje i rezultate prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj.

Provedena revizija je u organizaciono-institucionalnom pogledu obuhvatila ispitivanje uloga, nadležnosti i odgovornosti, u oblasti vršnjačkog nasilja, Vlade Republike Srpske – Ministarstva prosvjete i kulture, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva porodice, omladine i sporta, Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite, Republičkog pedagoškog zavoda, osnovnih i srednjih škola.

Ovom revizijom obuhvaćen je vremenski period od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine.

Rezultati ispitivanja su prikazani u ovom Izvještaju.

Provedena revizija je pokazala da sistem prevencije vršnjačkog nasilja nije u potpunosti uspostavljen i ne funkcioniše na način koji obezbeđuje efikasnu prevenciju vršnjačkog nasilja.

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, u skladu sa odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, dostavila Nacrt izvještaja institucijama obuhvaćenim revizijom.

Na Nacrt izvještaja primjedbe i komentare su dostavili Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite i Republički pedagoški zavod. Primjedbe Ministarstva prosvjete i kulture i Republičkog pedagoškog zavoda su djelimično prihvaćene i uključene u Izvještaj revizije učinka.

Konačan izvještaj je dostavljen svim institucijama kojima se u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske treba uputiti. Izvještaj će biti dostupan javnosti putem internet stranice Glavne službe za reviziju javnog sektora Republike Srpske, www.gsr-sr.org.

Izvještaj sadrži preporuke upućene Vladi Republike Srpske, ministarstvima i školama. Provođenjem ovih preporuka moguće je unaprijediti funkcionisanje i rezultate prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj.

Glavni revizor je donio Odluku da se provede ova revizija učinka. Reviziju je proveo revizorski tim u sastavu Mladenko Marković, vođa revizorskog tima i Veliborka Lalić, član revizorskog tima.

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

LISTA SKRAĆENICA

RS	Republika Srpska
BiH	Bosna i Hercegovina
Vlada RS	Vlada Republike Srpske
GSRJS RS	Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske
MPK	Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske
MPOS	Ministarstvo porodice, omladine i sporta Republike Srpske
MZSZ	Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske
RPZ	Republički pedagoški zavod Republike Srpske
CSR	Centar za socijalni rad
PU	Policijska uprava
Protokol o nasilju nad djecom	Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece
Protokol o vršnjačkom nasilju	Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske
Referalni mehanizam	Program „Referalni mehanizam podrške djeci u školama Republike Srpske“

PREDGOVOR

Prema ISSAI okviru revizije, revizija javnog sektora podrazumijeva tri vrste revizije: reviziju finansijskih izvještaja, reviziju usklađenosti i reviziju učinka.¹

Revizije učinka koje provode vrhovne revizorske institucije su nezavisna, objektivna i pouzdana ispitivanja vlade, vladinih i drugih institucija javnog sektora, odnosno programa, aktivnosti i procesa u nadležnosti vlade i vladinih institucija u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Principi ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti mogu se definisati na sljedeći način:²

- Princip ekonomičnosti podrazumijeva svođenje troškova resursa na najmanju moguću mjeru. Korišćeni resursi trebaju biti na raspolaganju pravovremeno, u odgovarajućoj količini i uz odgovarajući kvalitet te po najboljoj cijeni.
- Princip efikasnosti podrazumijeva najbolje moguće iskorišćavanje raspoloživih resursa. Vezan je za odnos korišćenih resursa i izlaznih vrijednosti ostvarenih u pogledu količine, kvaliteta i rokova.
- Princip efektivnosti odnosi se na ispunjavanja postavljenih ciljeva i postizanje predviđenih rezultata.

Pored termina revizija učinka, u teoriji i praksi revizije pojavljuju se i drugi termini, kao revizija uspjeha/uspješnosti, revizija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti (revizija 3E) i revizija vrijednosti za novac. Pomenuti termini u revizijskoj terminologiji suštinski imaju isto značenje.

U osnovi, revizijom učinka daje se odgovor na sljedeća pitanja:

- da li se rade pravi poslovi;
- da li se poslovi rade na pravi način.

Revizija efektivnosti daje odgovor na pitanje da li se rade pravi poslovi, a revizija ekonomičnosti i efikasnosti da li se poslovi rade na pravi način.

„Osnovni cilj revizije učinka je promocija ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Ona takođe doprinosi odgovornosti i transparentnosti.“ ISSAI 300

Mandat revizije učinka po pravilu je regulisan zakonom koji tretira reviziju javnog sektora. Pravni osnov za provođenje revizije učinka sadržan je u odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske. U odredbama Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske regulisano je da je Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske obavezna da vrši:

- finansijsku reviziju;
- reviziju učinka;
- druge specifične revizije.

U dijelu koji se odnosi na reviziju učinka Zakon o reviziji javnog sektora Republike Srpske reguliše sljedeće:

---

¹ ISSAI 100 paragraf 22

² ISSAI 300 paragraf 11

Glavna služba za reviziju, u skladu sa ovim zakonom i standardima revizije za javni sektor, sprovodi reviziju učinka, a na osnovu nadležnosti iz člana 13. ovog zakona.

Revizija učinka je aktivnost Glavne službe za reviziju koja podrazumijeva ispitivanje aktivnosti, programa i projekata u nadležnosti Vlade Republike Srpske i institucija javnog sektora u pogledu ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Rezultate revizije učinka Glavna služba za reviziju prezentuje posredstvom konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka.

Vlada i revidirane institucije obavezni su da u roku od 60 dana od dana prijema konačnog izvještaja o sprovedenoj reviziji učinka sačine Akcioni plan za sprovođenje preporuka revizije učinka i da ga dostave Glavnoj službi za reviziju i nadležnom skupštinskom odboru radi praćenja sprovođenja datih preporuka.“

Odredbe zakona koje se odnose na planiranje i pristup reviziji, implementaciju revizije, ovlašćenja za prikupljanje podataka i informacija i izvještavanje o reviziji, primjenjuju se kako na finansijsku reviziju tako i na reviziju učinka.

Institucije javnog sektora (Vlada Republike Srpske, ministarstva, vladine agencije, jedinice lokalne samouprave, javna preduzeća, javne ustanove i drugi) u izvršavanju osnovnih funkcija utvrđenih zakonima i drugim propisima angažuju raspoložive resurse (personalne, materijalne, finansijske i druge).

Institucije javnog sektora koje izvršavaju povjerene im funkcije imaju javnu odgovornost za svoj rad prema Narodnoj skupštini Republike Srpske i javnosti uopšte. Javna odgovornost podrazumijeva da Narodna skupština Republike Srpske i javnost imaju pravo i potrebu da budu informisani o radu institucija javnog sektora. Narodna skupština Republike Srpske, poreski obveznici i javnost ispoljavaju interesovanje da li su resursi koje su institucije javnog sektora angažovale obavljajući osnovne funkcije, uključujući i budžetska sredstva, korišćeni uz uvažavanje principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti. Na ovaj zahtjev Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti odgovor ne može u potpunosti dati finansijska revizija, te je u cilju ispunjavanja zahtjeva Narodne skupštine Republike Srpske i javnosti, potrebna revizija učinka. Ova revizija će nezavisno i profesionalno utvrditi da li se institucije javnog sektora prilikom izvršavanja osnovnih funkcija pridržavaju principa ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti.

Izvještaji revizije učinka, kao osnovni proizvod revizijskog procesa, su dobra osnova za promjene u organizaciji, načinu funkcionisanja i upravljanju resursima, zatim kvalitetnijim i korisnički orijentisanim uslugama, kao i za podizanje javne odgovornosti na viši nivo. Izvještaji revizije učinka su i u funkciji promovisanja dobrog upravljanja i javnosti rada institucija javnog sektora.

Upravljanje javnim sektorom podrazumijeva i unapređenje efikasnosti i efektivnosti rada javnih institucija. Reviziju učinka treba posmatrati kao institucionalni instrument upravljanja javnim sektorom. U uslovima kada raspolaćemo oskudnim resursima i kada je evidentan jaz između raspoloživih resursa i potreba, a posebno u uslovima reformi u mnogim segmentima i strukturama javnog sektora, revizija učinka posebno dobija na značaju.

REZIME

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je, na osnovu Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, a u skladu sa ISSAI okvirom profesionalnih objava, provela reviziju učinka „Prevencija vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj“.

Cilj ove revizije učinka jeste da se ispita da li je prevencija vršnjačkog nasilja uspostavljena i da li se provodi na način koji obezbeđuje njenu efikasno funkcionisanje, te da se na osnovu provedenih ispitivanja nadležnim institucijama ponude preporuke čijim provođenjem je moguće unaprijediti funkcionisanje i rezultate prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj.

Rezime nalaza, zaključaka i preporuka ove revizije dati su u nastavku.

Nalazi, zasnovani na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, pokazuju da:

- Na nivou Republike Srpske nisu doneseni konkretni strateški dokumenti koji se odnose na vršnjačko nasilje i njegovu prevenciju;
- Vršnjačko nasilje nije definisano, niti je ova oblast zasebno regulisana u postojećim zakonskim i podzakonskim propisima u Republici Srpskoj, poput propisa iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, dječje i socijalne zaštite, krivičnog i prekršajnog zakonodavstva. Poseban zakon kojim se uređuje materija vršnjačkog nasilja nije donesen;
- Za vršnjačko nasilje relevantni su protokoli zaključeni između nadležnih ministarstava. U kontekstu vršnjačkog nasilja protokoli imaju ograničenja u primjeni, a prevencija, preventivno djelovanje, razvijanje i sprovođenje programa prevencije se u protokolima samo uopšteno pominju;
- U periodu od 2019. do 2022. godine na nivou Republike Srpske nije donesen i realizovan sveobuhvatan programsko-planski dokument u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije. Prvi takav dokument Vlada Republike Srpske je donijela u junu 2023. godine;
- U svim osnovnim i velikoj većini srednjih škola u Republici Srpskoj postoji osposobljen kadar, odnosno stručni saradnici, koji se mogu baviti pitanjima vršnjačkog nasilja i njegove prevencije. Škole uglavnom imaju zaposlena dva stručna saradnika, najčešće pedagoga i psihologa, jednog zaposlenog stručnog saradnika ima 12% osnovnih i 19% srednjih škola, a više od dva zaposlena stručna saradnika ima 4% osnovnih škola i 18% srednjih škola;
- Institucije planiraju i provode različite aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja o čemu se uglavnom ne vode funkcionalne evidencije, niti se prate i evaluiraju ostvareni rezultati i efekti;
- U RS nije uspostavljena jedinstvena funkcionalna baza podataka o vršnjačkom nasilju i provedenim mjerama i aktivnostima prevencije. Nadležne institucije uglavnom raspolažu parcijalnim evidencijama i/ili dokumentacijom u vezi sa slučajevima vršnjačkog nasilja gdje su iste provodile određene aktivnosti. Evidencije institucija su uglavnom nepotpune i nedovoljno pouzdane, osim Ministarstva unutrašnjih poslova koje raspolaže informatički podržanim evidencijama o prijavama vršnjačkog nasilja;
- Podaci Ministarstva unutrašnjih poslova pokazuju trend rasta prijava slučajeva vršnjačkog nasilja u periodu od 01.01.2019. do 31.12. 2022. godine, a broj prijava za prvi šest mjeseci 2023. godine ukazuju da će se trend rasta nastaviti i u toj godini. U 2019. godini evidentirano je 21, a u 2022. godini 48 prijava vršnjačkog nasilja;
- U posmatranom periodu, uočljiv je porast učešća slučajeva koji se dešavaju u školi ili neposrednom školskom okruženju, a što je naročito izraženo u osnovnim

školama. Oko 1/3 slučajeva vršnjačkog nasilja i dalje se dešava izvan vaspitno-obrazovnih ustanova;

- Praćenje i izvještavanje o vršnjačkom nasilju i realizaciji mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja propisima nije formalno uređeno, niti je adekvatno uspostavljen;
- U posmatranom periodu izvještaje o realizaciji protokola, odnosno podatke o vršnjačkom nasilju škole nisu redovno i u kontinuitetu dostavljale Ministarstvu prosvjete i kulture, a što se naročito odnosi na osnovne škole. U prosjeku, svaka peta osnovna škola dostavljala je podatke;
- Deset škola, koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem, evidentirale su u školskoj 2022/2023. godini ukupno 75 slučajeva vršnjačkog nasilja, uz značajne razlike u broju slučajeva između škola i između polugodišta, ali i karakteristika slučajeva koji su evidentirani;
- Podaci pokazuju da u strukturi vršnjačkog nasilja po oblicima najveće učešće ima fizičko nasilje, zatim psihičko, dok su elektronsko, seksualno i drugi oblici nasilja manje zastupljeni.

Na osnovu nalaza revizije učinka utvrđeni su zaključci. Osnovni zaključak ove revizije da sistem prevencije vršnjačkog nasilja nije u potpunosti uspostavljen i ne funkcioniše na način koji obezbeđuje efikasnu prevenciju vršnjačkog nasilja.

U skladu sa osnovnim zaključkom utvrđeni su i pojedinačni zaključci:

- U strateškom okviru nisu iskazana strateška opredjeljenja, ciljevi i prioriteti koji se odnose na vršnjačko nasilje i sistemsku prevenciju vršnjačkog nasilja, kao dijelu borbe protiv nasilja nad djecom, odnosno nasilja u društvu;
- Pravni okvir nije prepoznao vršnjačko nasilje i prevenciju vršnjačkog nasilja, uloge, nadležnosti i odgovornosti institucija u institucionalnoj prevenciji vršnjačkog nasilja;
- Mjere i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja nisu jasno definisane i sistematizovane u programsko-planskim dokumentima;
- Sistemska koordinacija djelovanja institucija nije na nivou koji u potpunosti obezbeđuje efikasnost i efektivnost provedenih mjeri prevencije vršnjačkog nasilja;
- Aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja su realizovane uglavnom u školama, kako angažovanjem sopstvenih resursa škola, tako i angažovanjem drugih institucija i organizacija;
- Raspoložive evidencije o vršnjačkom nasilju nisu potpune i pouzdane, što se odražava na izvještavanje o vršnjačkom nasilju i preduzimanje mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja;
- Izvještavanje o vršnjačkom nasilju nije propisano, a postojeći način izvještavanja ne pruža pouzdan uvid u stanje i tendencije u oblasti vršnjačkog nasilja;
- U posmatranom periodu karakteristično je povećanje prijava slučajeva vršnjačkog nasilja, kao i porast vršnjačkog nasilja u školi i neposrednom školskom okruženju.

Na osnovu nalaza i zaključaka, zasnovanih na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, kreirane su preporuke revizije. Preporuke se upućuju institucijama koje imaju uloge, nadležnosti i odgovornosti u oblasti vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj.

U tom kontekstu Vlada Republike Srpske i nadležna ministarstva treba da:

- U strateški okvir uključe vršnjačko nasilje sa jasno izraženim društvenim opredjeljenjima, strateškim ciljevima i prioritetima u prevenciji vršnjačkog nasilja;
- U pravni okvir ugrade odredbe o vršnjačkom nasilju i prevenciji vršnjačkog nasilja sa jasnim ulogama, nadležnostima i odgovornostima institucija;
- Donesu programsko – planske dokumente prevencije vršnjačkog nasilja zasnovane na prethodno izvršenim analizama, koji trebaju biti međusobno usklađeni i sadržavati kombinaciju mjeri i aktivnosti različitog karaktera;

- Uspostave efektivnu institucionalnu koordinaciju, provode analizu i evaluaciju prevencije vršnjačkog nasilja radi efikasnog i efektivnog angažovanja resursa i ocjene uspješnosti prevencije vršnjačkog nasilja;
- Formiraju jedinstvenu i funkcionalnu bazu podataka o vršnjačkom nasilju, uz prethodnu obezbjeđenost potpunih i pouzdanih evidencijskih materijala u školama;
- Sistem izvještavanja uspostave kao jednostavan i sadržajan mehanizam potpunih i pouzdanih podataka i izvještaja o vršnjačkom nasilju;
- Analizira provođenje postojećih nastavnih planova i programa za osnovne i srednje škole i po potrebi izvrši njihovo inoviranje sa aktuelnim sadržajima iz oblasti vršnjačkog nasilja;
- Organizuju dodatne edukacije, obezbijede organizovanu institucionalnu razmjenu praksi i iskustava, kao i promotivne kampanje u funkciji prevencije vršnjačkog nasilja.

Osnovne i srednje škole treba da:

- Uspostave evidencije o vršnjačkom nasilju koje će obezbijediti potpune i pouzdane podatke i informacije o vršnjačkom nasilju;
- Planiraju provođenje mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u svojoj nadležnosti koje će biti usklađene sa mjerama i aktivnostima Vlade Republike Srpske.

1. UVOD

1.1. Pozadina i motivi revizije

„Nasilje nad djecom je ozbiljan društveni problem i jedan od najčešćih oblika kršenja dječijih prava. Svaki oblik nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djeteta, ozbiljna je prijetnja odrastanju djeteta, jer ugrožava osnovno pravo djeteta – pravo na život, opstanak i razvoj. Društvo ima obavezu da djetetu obezbijedi poštovanje njegovog ljudskog dostojanstva, fizičkog i psihičkog integriteta, sprečavanjem svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Ostvarivanje ovog prava ključno je za obezbjeđenje i unapređenje svih drugih prava. Nasilje nad djecom javlja se u različitim oblicima, a zajedničko svim oblicima nasilja je da ostavljaju višestruke, duboke i dugotrajne posljedice na fizičko i mentalno zdravlje djeteta, njegov psiho-socijalni razvoj i budući život.“³

Dječja prava i zaštite djeteta od svih oblika nasilja regulisana su Ustavom i zakonima Republike Srpske (u daljem tekstu RS), kao i međunarodno-pravnim dokumentima⁴. Okončanje zloupotrebe, eksploatacije, trgovine i svih oblika nasilja i torture nad djecom je jedan od potciljeva u okviru cilja održivog razvoja broj šesnaest „Mir, pravda i snažne institucije“ definisanog u Agendi 2030.⁵

Prihvatajući preuzete međunarodne obaveze u oblasti prava djeteta, a u cilju unapređenja i jačanja međusobne saradnje u zaštiti djeteta od svakog oblika nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite (u daljem tekstu MZSZ), Ministarstvo porodice omladine i sporta (u daljem tekstu MPOS), Ministarstvo prosvjete i kulture (u daljem tekstu MPK) i Ministarstvo unutrašnjih poslova (u daljem tekstu MUP) su zaključili 2012. godine Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece⁶ (u daljem tekstu Protokol o nasilju nad djecom).

Specifičan segment nasilja nad djecom predstavlja vršnjačko nasilje, s obzirom da su i žrtve i počinioци nasilja djeca. Određene činjenice govore u prilog konstataciji da vršnjačko nasilje predstavlja jednu od najvećih opasnosti za ukupan psiho-socijalni razvoj djeteta. Vršnjačko nasilje se može desiti u različitim sredinama, ali je najzastupljenije u školskom ambijentu.

MPK i MUP su u 2019. godine potpisali Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske (u daljem tekstu Protokol o vršnjačkom nasilju).

---

³ Izvještaj o primjeni protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece za 2019. godinu, MPOS

⁴ Konvencija o pravima djeteta, usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine

⁵ U septembru 2015. godine BiH se, zajedno sa 192 države članice Ujedinjenih nacija, obvezala na sprovođenje Agende 2030. za održivi razvoj (Agenda 2030), koja se sastoji od 17 ciljeva održivog razvoja i 169 potciljeva.

⁶ Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece (Službeni glasnik RS, broj 82/13)

Prihvatanjem i preuzimanjem relevantnih međunarodnih obaveza, kao i donošenjem odgovarajućih pravnih i drugih akata, RS se opredijelila za ostvarenje visokog nivoa zaštite djece od nasilja. Nadležne institucije su u relevantnim zakonima⁷ i protokolima⁸ iskazale opredjeljenje za zabranu svih vrsta nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece i kontinuiran rad na uspostavljanju „nulte tolerancije na nasilje“.

Naročito se u potpisanim protokolima naglašava važnost prevencije nasilja nad djecom i potreba razvijanja i sprovođenja programa prevencije radi stvaranja bezbjedne sredine za život i odrastanje svakog djeteta. Pri tome, polazi se od činjenice da je prevencija nasilja nad djecom od opšteg društvenog interesa i najbolji način zaštite svakog djeteta.

Izjave predstavnika nadležnih institucija u medijima ukazuju na svjesnost postajanja i intenziviranja problema u oblasti vršnjačkog nasilja i opredjeljenja za njihovo rješavanje. O tome svjedoči i izjava predstavnika MPK: "Ministarstvo neće tolerisati nikakvu vrstu nasilja u školama, dakle, nulta je tolerancija po tom pitanju. Škola ne djeluje izolovano od ostatka zajednice. Vlada Srpske je podržala nultu toleranciju za vršnjačko nasilje. Ono što nas zabrinjava jeste nedostatak informacija, koje moraju biti brže prema relevantnim institucijama".⁹ Ministarka prosvjete i kulture RS u izjavi za medije je poručila da je bezbjednost i prevencija nasilja u školama potreba s obzirom na sve prisutniju pojavu vršnjačkog nasilja na koje treba pronaći adekvatan i stručan odgovor.¹⁰

U Godišnjem izvještaju Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2020. godinu značajan broj indikacija ukazuje na postojanje problema i potrebe djelovanja u oblasti nasilja nad djecom:

- Nedovoljan normativni okvir;
- Potreba donošenja dugoročnog strateškog dokumenta, koji na osnovu identifikovanih problema u ostvarivanju prava djece u različitim oblastima, treba da definiše dugoročne politike radi unapređenja položaja djece;
- Potreba vođenja odgovarajućih evidencija, jer praksa pokazuje da prikupljeni podaci, ako se i vode, nisu sistematizovani u samoj ustanovi, nisu objedinjeni, što onemogućava bilo kakvu analizu i praćenje pojave;
- Programi prevencije zaštite zdravlja djece i različitih oblika rizičnog ponašanja trebaju biti sastavni dio školskog programa;
- Izostanak pravovremene i odgovarajuće reakcije svih subjekata koji učestvuju u vaspitanju i zaštiti djece;
- Neophodne su dodatne preventivne aktivnosti u oblasti vršnjačkog nasilja.

Informacije o vršnjačkom nasilju u RS uglavnom su parcijalno javno dostupne, prije svega putem izjave predstavnika nadležnih institucija. Članci u medijima ukazuju na porast broja slučajeva vršnjačkog nasilja.¹¹

---

⁷ Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju (Službeni glasnik RS, broj 79/15, 63/20 i 64/22), Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju (Službeni glasnik RS, broj 81/22), Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju (Službeni glasnik RS, broj 41/18, 35/20 i 92/20)

⁸ Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece i Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske. Navedeni protokoli su u direktnoj vezi budući da je u završnim odredbama Protokola o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske navedeno da se odredbe Protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece koje nisu u suprotnosti sa ovim protokolom, primjenjivaće se i dalje u vaspitno-obrazovnim ustanovama.

⁹ [Vršnjačko nasilje u porastu \(VIDEO\) \(rtrs.tv\)](#)

¹⁰ <https://www.nezavisne.com/novosti/obrazovanje/Osam-ucenika-u-Srpskoj-se-povrijedilo-u-izazovu-krvav-novac/767189>

¹¹ <https://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Sve-vise-nasilja-u-skolskim-klupama-u-Srpskoj/727360>; <https://www.banjaluка.com/aktuelno/bih/u-srpskoj-za-devet-mjeseci-vrsnjacko-nasilje-pocinila-42-maloljetnika/>; Alarmantno: Za deset dana prijavljena tri slučaja vršnjačkog nasilja u Banjaluci (nezavisne.com) ; [Vršnjačko nasilje u porastu \(VIDEO\) \(rtrs.tv\)](#)

Podaci MUP ukazuju na porast broja slučajeva vršnjačkog nasilja u 2022. godini. „Od početka ove godine 36 mlađih je bilo žrtva vršnjačkog nasilja, podaci su ovo Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, koji su evidentirali porast broja slučajeva ovog oblika nasilja u odnosu na godinu prije. Naime, u prvih devet mjeseci ove godine ukupan broj slučajeva vršnjačkog nasilja je bio 27, dok je u istom periodu prethodne godine zabilježeno 16 slučajeva. Ovo govori u prilog tome da ovaj oblik nasilja raste među mladim ljudima, a slučajeva ima kako u srednjim, tako i u osnovnim školama.“¹²

1.2. Predmet revizije i revizijska pitanja

Predmet ove revizije učinka, odnosno revizijski problem kojim se bavila ova revizija učinka, jeste funkcionisanje sistema prevencije vršnjačkog nasilja u RS.

Osnovni cilj ove revizije jeste da ispita da li je prevencija vršnjačkog nasilja uspostavljena i da li se provodi na način koji obezbeđuje njenu efikasno funkcionisanje, te da se na osnovu provedenih ispitivanja nadležnim institucijama ponude preporuke čijim provođenjem je moguće unaprijediti funkcionisanje i rezultate prevencije vršnjačkog nasilja u RS. Posebni i pojedinačni ciljevi revizije proizilaze iz osnovnog cilja revizije i prikazani su u formi revizijskih pitanja.

Pristup reviziji je primarno sistemski, sa elementima pristupa orijentisanog na rezultate. Sistemski pristup podrazumijeva ispitivanje funkcionisanja sistema prevencije vršnjačkog nasilja u smislu adekvatnog ostvarivanja uloga, nadležnosti i odgovornosti institucija koje potencijalno čine sistem prevencije vršnjačkog nasilja. Pristup orijentisan na rezultate bavi se ispitivanjem ostvarenih rezultata kao indikatora uspješnosti funkcionisanja sistema prevencije vršnjačkog nasilja. Ova revizija učinka je primarno studija efikasnosti.

Ova revizija se bavila sljedećim osnovnim pitanjem:

Kako funkcioniše prevencija vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj?

U okviru ovog osnovnog pitanja, revizija je ispitivanja usmjerila na sljedeća dva pitanja:

1. Da li postojeći pravni, strateški i planski okvir obezbeđuje potrebne preduslove za efikasnu prevenciju vršnjačkog nasilja?
2. Kako nadležne institucije provode i prate prevenciju vršnjačkog nasilja?

1.3. Dizajn i metodološki okvir revizije

1.3.1. Obim i ograničenja revizije

U institucionalno-organizacionom smislu revizija je obuhvatila detaljno ispitivanje uloga, nadležnosti i odgovornosti institucija u prevenciji vršnjačkog nasilja. Revizija je ispitivala adekvatnost relevantnog strateškog i pravnog okvira, načine kreiranja i provođenja programa i konkretnih mjera i aktivnosti prevencije, praćenje njihove realizacije, izvještavanje o vršnjačkom nasilju, kao i izvještavanje o provođenju prevencije vršnjačkog nasilja, ostvarenim rezultatima i uočenim rizicima u ovoj oblasti.

Ispitivanja u ovoj reviziji su obuhvatila programe, projekte, mjere i aktivnosti u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja koje su utvrđeni od strane Vlade RS, ministarstava i drugih institucija javnog sektora, a koji se realizuju prvenstveno u osnovnim i srednjim školama.

Ispitivanja i prikupljanja podataka, dokumenata i informacija najvećim dijelom su vršena u nadležnim institucijama Vlade RS - MPOS, MPK, MUP, MZSZ, Republičkom pedagoškom

---

¹² <https://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/U-porastu-broj-slucajeva-vrsnjackog-nasilja-u-RS/745184>

zavodu (u daljem tekstu RPZ) i odabranim vaspitno-obrazovnim ustanovama, odnosno u institucijama koje imaju ključne nadležnosti u prevenciji vršnjačkog nasilja.

Detaljnijim ispitivanjem je obuhvaćeno 10 škola, pet osnovnih i pet srednjih škola, koje se nalaze na području četiri jedinice lokalne samouprave. Ključni kriterijumi za izbor škola bili su administrativno-teritorijalni raspored, broj učenika, te raspoloživi podaci o broju slučajeva i izvještavanju nadležnih institucija o vršnjačkom nasilju.

Radno-konsultativni sastanci su obavljeni sa članovima školskih multisektorskih timova, odnosno predstavnicima jedinica lokalne samouprave na čijoj teritoriji se nalaze škole koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem, kao i sa predstavnicima centara za socijalni rad (u daljem tekstu CSR), centara za zaštitu mentalnog zdravlja i policijskih uprava (u daljem tekstu PU) – policijskih stanica lociranih na području tih jedinica lokalne samouprave. Takođe, održani su sastanci i sa predstavnicima Ombudsmana za djecu Republike Srpske i Društva psihologa Republike Srpske.

Vremenski obuhvat revizije je četiri kalendarske godine od 2019. do 2022. godine i prva polovina 2023. godine i na taj način su u cijelosti obuhvaćene četiri školske godine. Detaljnija ispitivanja su obuhvatila 2022. godinu, odnosno školsku 2022/2023. godinu, s tim da su u cilju boljeg sagledavanja i razumijevanja određenih problema i prikupljanja dovoljnih i odgovarajućih revizijskih dokaza, u pojedinim aspektima ispitivanja su vršena izvan definisanog perioda, a u skladu sa konkretnim potrebama i revizijskim pitanjima. Ovako definisan vremenski obim revizije je adekvatan za davanje odgovora na postavljena pitanja i formiranje pouzdanih zaključaka i davanje preporuka čijim provođenjem je moguće unaprijediti prevenciju i stanje u oblasti vršnjačkog nasilja.

Sredinom 2023. godine, nadležne institucije su, u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja, donijele određene programsko-planske dokumente i preduzimale konkretnе mjere i aktivnosti, ali s obzirom na vrijeme donošenja i dugoročni karakter tih dokumenata, revizija nije ispitivala rezultate tih mjeru i aktivnosti.

S obzirom na sistemski pristup reviziji, nisu vršena detaljna ispitivanja svih mjera, aktivnosti, poslova i zadataka koje institucije donose i provode a mogu biti u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja, niti su ispitivani pojedinačni slučajevi vršnjačkog nasilja. Revizija je ispitivanja vršila samo u onom obimu koji je dovoljan za sticanje razumnog uvjerenja kako funkcioniše sistem prevencije vršnjačkog nasilja u RS.

Revizija se nije bavila pitanjima usklađenosti sa propisima i postupanjem nadležnih institucija u konkretnim slučajevima vršnjačkog nasilja, osim u dijelu i na način koji je u skladu sa pristupom reviziji i u vezi je sa efikasnošću prevencije nasilja.

1.3.2. Izvori revizijskih dokaza

Potrebni podaci, informacije i dokumenta radi dobijanja odgovora na postavljena revizijska pitanja prikupljeni su od institucija obuhvaćenih revizijom: institucije Vlade RS - MPOS, MPK, MUP, MZSZ i RPZ i odabrane vaspitno-obrazovne ustanove. Izvori revizijskih dokaza u navedenim institucijama bili su:

- Strateški, programsko-planski i drugi dokumenti Vlade RS relevantni za oblast vršnjačkog nasilja, te izvještaji i informacije o njihovoj realizaciji;
- Zakonski i podzakonski propisi relevantni za oblast vršnjačkog nasilja, prije svega iz oblasti vaspitanja i obrazovanja;
- Interni akti institucija relevantni za oblast vršnjačkog nasilja;
- Protokol o nasilju nad djecom i Protokol o vršnjačkom nasilju, kao i dokumentacija sačinjena u kontekstu njihovog donošenja ili izmjena;
- Izvještaji, informacije i podaci o realizaciji protokola sa pratećom dokumentacijom;
- Godišnji programi i planovi rada institucija, kao i izvještaji o njihovoj realizaciji;
- Evidencije i dokumentacija institucija o slučajevima vršnjačkog nasilja;

- Izvještaji škola o slučajevima vršnjačkog nasilja i nasilja nad djecom dostavljeni MPK;
- Programi i planovi relevantni za prevenciju vršnjačkog nasilja uspostavljeni na nivou RS;
- Programi, planovi, mjere i aktivnosti relevantni za prevenciju vršnjačkog nasilja koji su doneseni i provode se u vaspitno-obrazovnim ustanovama;
- Dokumentacija, izvještaji, informacije i podaci o realizaciji programa, planova, mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja;
- Saglasnosti i mišljenja nadležnih institucija na programe relevantne za vršnjačko nasilje koji se realizuju u vaspitno-obrazovnim ustanovama sa pratećom dokumentacijom;
- Provedena istraživanja i dokumentacija nadležnih institucija korišćena u cilju sagledavanja stanja u kontekstu vršnjačkog nasilje i njegove prevencije;
- Evidencije i podaci o angažovanim resursima nadležnih institucija u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja;
- Dokumentacija i informacije donesene u cilju unapređenja funkcionisanja prevencije vršnjačkog nasilja.

Određene informacije i podaci su pribavljeni od Ombudsmana za djecu Republike Srpske, CSR, PU, centara za zaštitu mentalnog zdravlja, jedinica lokalne samouprave i profesionalnih udruženja, a koji su na određeni način uključeni u prevenciju vršnjačkog nasilja u RS.

Takođe, izvori revizijskih dokaza bili su i naučni i stručni radovi iz oblasti vršnjačkog nasilja, provedene revizije učinka na sličnu temu, relevantna istraživanja u formi studija i publikacija međunarodnih, nevladinih i drugih organizacija.

1.3.3. Metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza

Potrebne informacije i podaci iz navedenih izvora pribavljeni su na sljedeće načine:

- Identifikacijom i analizom strateških i razvojnih dokumenata te informacija i izvještaja o njihovoj realizaciji, u dijelu koji se odnosi na vršnjačko nasilje i njegovu prevenciju;
- Analizom zakonskih i podzakonskih propisa, uključujući i interne akte institucija koji su relevantni za vršnjačko nasilje i njegovu prevenciju;
- Analizom regulative i prakse u prevenciji vršnjačkog nasilja u državama okruženja;
- Identifikacijom i analizom programskih i planskih akata i dokumentacije koja je bila značajna za njihovo definisanje i donošenje u dijelu koji se odnosi na vršnjačko nasilje i njegovu prevenciju;
- Pregledom i analizom izvještaja i informacija o realizaciji programskih i planskih dokumenata u prevenciji vršnjačkog nasilja;
- Pregledom i analizom dokumentacije koja se odnosi na pripremu, planiranje, provođenje i praćenje realizacije mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja;
- Mapiranjem postupaka donošenja i realizacije programsko-planskih dokumenata, mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja, praćenja i izvještavanja;
- Preuzimanjem i analizom podataka, evidencija i pojedinačnih izvještaja o vršnjačkom nasilju;
- Intervjuima sa predstvincima institucija obuhvaćenih revizijom;
- Provođenjem radno konsultativnih sastanaka sa predstvincima institucija i subjekata, te pojedincima koji nisu obuhvaćeni revizijom, a dobri su poznavaoči prilika u oblasti vršnjačkog nasilja i/ili raspolažu relevantnim podacima, informacijama i dokumentima.

Tokom provođenja revizije, značajne informacije pribavljene su putem 25 sastanaka održanih u dvadesetak različitih institucija i subjekata, kao i provođenjem konsultacija, razgovora i intervjua sa gotovo 100 lica na različitim upravljačkim pozicijama i sa različitim

nadležnostima i odgovornostima u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja u RS. Navedeno dodatno utiče na pouzdanost nalaza revizije, te kvalitet formiranih zaključaka i datih preporuka.

Analiza i vrednovanje prikupljenih revizijskih dokaza izvršeno je primjenom sljedećih metoda:

- Metodama analize i sinteze;
- Metodama indukcije i dedukcije;
- Kvalitativnom analizom sadržaja dokumentacije i intervjeta;
- Analizom strategija, politika, planova i programa koji se odnose na organizaciju i funkcionisanje prevencije vršnjačkog nasilja;
- Analizom zakonskih i podzakonskih propisa;
- Analitičkim postupcima;
- Komparativnim metodama;
- Metodama statističke analize.

1.3.4. Kriterijumi revizije

Kriterijumi revizije su formirani u skladu sa vrstom, prirodom i karakterom revizijskog problema koji se ispituje i revizijskim pitanjima na koje treba dati odgovore. Za ocjenu i zaključivanje o nalazima proisteklim iz provedenih ispitivanja u ovoj reviziji učinka korišćeni su sljedeći kriterijumi:

- Materija vršnjačkog nasilja je jasno regulisana relevantnim propisima sa precizno utvrđenim ulogama i odgovornostima institucija;
- Uspostavljen je sistemski pristup prevenciji vršnjačkog nasilja koji omogućava jedinstveno, sinergijsko i efikasno djelovanje nadležnih institucija;
- Evidencije u kontekstu vršnjačkog nasilja su jedinstvene, potpune i pouzdane i omogućavaju sagledavanje stvarnog stanja u ovoj oblasti;
- Konkretnе mjere i aktivnosti prevencije su, na osnovu provedenih istraživanja, prikupljenih sveobuhvatnih i pouzdanih podataka i izvršenih analiza, u programsko-planskim dokumentima jasno definisane u pogledu potrebnih resursa, nosilaca aktivnosti, načina i dinamike realizacije i rezultata koji se žele postići;
- Mjere i aktivnosti prevencije se provode, a realizacija se kontinuirano prati, utvrđuju se ostvareni rezultati, identificuju se eventualne slabosti i rizici u realizaciji i njihovi uzroci, te se preduzimaju odgovarajuće korektivne akcije;
- Izvještavanje u kontekstu vršnjačkog nasilja je blagovremeno, pouzdano, i orijentisano na učinak i sadrži podatke i informacije koje su potrebne donosiocima odluka;
- Prikupljeni podaci i informacije u kontekstu vršnjačkog nasilja se prate, objedinjavaju, analiziraju i koriste za donošenje upravljačkih odluka.

Utvrđivanjem i primjenom navedenog obima revizije, izvora i načina prikupljanja potrebnih podataka i informacija i njihovom analizom prikupljeni su dovoljni, relevantni i pouzdati revizijski dokazi, te su korišćenjem definisanih kriterijuma formirani nalazi i zaključci revizije.

1.4. Sadržaj i struktura izvještaja

Ovaj izvještaj revizije učinka sadrži sljedeća poglavља, u kojima su predstavljeni:

- 1 **Uvod** – osnovni razlozi i motivi zbog kojih se GSRJS RS opredijelila da proveđe reviziju učinka koja se odnosi na prevenciju vršnjačkog nasilja. U ovom poglavljiju predstavljen je dizajn revizije kroz revizijska pitanja, kriterijume revizije, obim i ograničenja revizije, izvore i metode prikupljanja i analize revizijskih dokaza.

- 2 Opis predmeta revizije** – karakteristike predmeta revizije, institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti i regulativa karakteristična za oblast vršnjačkog nasilja i njegovu prevenciju.
- 3 Nalazi** – nalazi koji daju odgovore na postavljeno osnovno i ostala revizijska pitanja. Nalazi revizije podijeljeni su u nekoliko poglavila, u skladu sa revizijskim pitanjima.
- 4 Zaključci** – zaključci na osnovu nalaza koji su podržani revizijskim dokazima.
- 5 Preporuke** – date su preporuke čija implementacija od strane Vlade RS, nadležnih ministarstava i institucija u njihovoј nadležnosti bi trebalo da obezbijedi bolje funkcionisanje prevencije vršnjačkog nasilja u RS.

Na kraju ovog izvještaja revizije učinka su dati prilozi koji detaljnije prikazuju i objašnjavaju pojedine nalaze u Izvještaju.

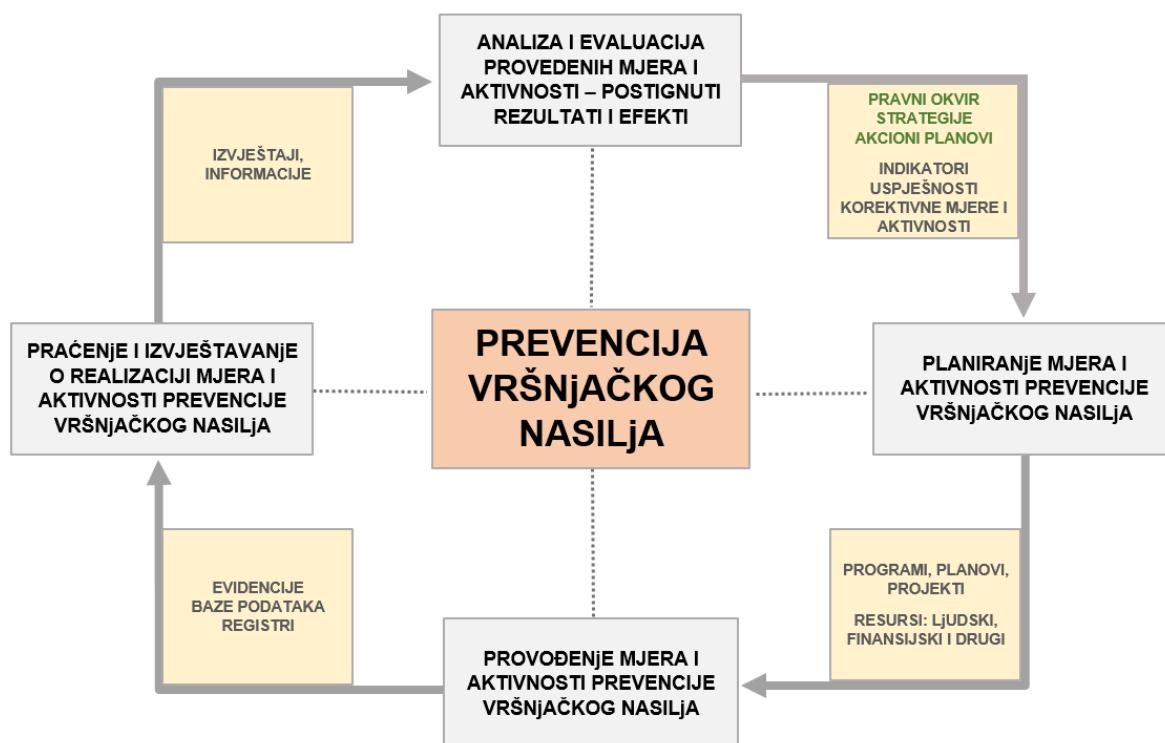
2. OPIS PREDMETA REVIZIJE

2.1. Karakteristike predmeta revizije

Vršnjačko nasilje je kompleksan društveni problem čije rješavanje zahtijeva sistemski, interdisciplinarni, multisektorski pristup i angažman širokog kruga institucija. Prema Protokolu o vršnjačkom nasilju, nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno nasilno ponašanje usmjerenovo prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka, učinjeno s ciljem povređivanja, a koje se, nezavisno o mjestu izvršenja može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenu trajanja. Pri tome nasilje podrazumijeva šest definisanih faktora/elemenata: namjera da se nanese bol, intenzitet i trajanje, moć nasilnika, ranjivost žrtve, manjak podrške i posljedice.

Prevencija nasilja nad djecom, pa prema tome i prevencija vršnjačkog nasilja, je od opšteg društvenog interesa i najbolji način zaštite svakog djeteta. Za zaštitu djece od svakog oblika nasilja, uključujući i vršnjačko nasilje, neophodno je uspostavljanje sistema koji će djelovati preventivno u smislu sprečavanja pojave nasilja.

Slika broj 1 – Ilustrativni prikaz sistema prevencije vršnjačkog nasilja

Izvor: GSRJS RS

Istovremeno treba omogućiti da se u svim slučajevima nasilja nad djetetom pokrene brz i koordinisan postupak koji prekida nasilje, štiti dijete od daljeg nasilja i obezbeđuje odgovarajuću intervenciju za oporavak i dalji bezbjedan razvoj djeteta. U kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije veoma je važno pružanje planske i kontinuirane stručne i savjetodavne pomoći i djetetu koje je počinilo nasilje, kao i njegovim roditeljima odnosno starateljima.

Potreba za kontinuiranom prevencijom nasilja nad djecom, odnosno vršnjačkog nasilja je naročito naglašena u Protokolu o nasilju nad djecom i u Protokolu o vršnjačkom nasilju.

Protokol o vršnjačkom nasilju sadrži definiciju nasilja među djecom i mladima, opis najčešćih oblika vršnjačkog nasilja, vrste nasilja prema intenzitetu, postupanje institucija u slučaju vršnjačkog nasilja, oblike i načine njihove međusobne saradnje. Prevencija i mjere

i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u ovom protokolu nisu eksplisitno definisane, ali je vidljivo da je u tom kontekstu potrebno:

- Uspostaviti efikasne načine saradnje i razmjene podataka između institucija, osigurati drugoj nadležnoj instituciji odgovarajuće podatke o slučaju, voditi evidencije o prijavama i dojavama o vršnjačkom nasilju i postupanju po istim;
- Obezbijediti multisektorski pristup prevenciji vršnjačkog nasilja, uz obavezu formiranja školskih multisektorskih timova u skladu sa programom „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“ koji se u školama provodi u organizaciji MPK i RPZ. Timovi imaju obavezu izrade programa rada u kojima su sadržane mјere i aktivnosti s ciljem prevencije i postupanja u slučaju vršnjačkog nasilja;
- U sve aktivnosti u vezi sa prevencijom nasilja među djecom i mladima uključiti djecu i mlade, njihove roditelje, vaspitno-obrazovne radnike i ostale stručne osobe kao aktivne učesnike i partnere, kako bi se dugoročno promovisali principi nenasilja, kao preduslova kvalitetnog i sigurnog odrastanja djece;
- Od strane vaspitno-obrazovnih ustanova kontinuirano raditi na stvaranju klime nulte tolerancije na nasilje, promovisati modele nenasilne komunikacije, međusobne tolerancije i uvažavanja, te izvještavati roditelje i djecu o problemima vršnjačkog nasilja i podsticati ih da prijave nasilje.

Definicije nasilja nad djecom i oblika nasilja sadržane su u Protokolu o nasilju nad djecom. Takođe su sadržane i obaveze institucija u pogledu postupanja kada se slučaj nasilja nad djecom dogodi, praćenja realizacije protokola, izvještavanja, te međusobne saradnje. Iako ni u ovom protokolu nisu definisane konkretne mјere i aktivnosti prevencije nasilja, iz utvrđenih ciljeva i obaveze institucija je vidljivo da mјere i aktivnosti prevencije trebaju biti usmjerene ka:

- Podizanju nivoa svijesti i osjetljivosti svih, i pojedinaca i institucija, za prepoznavanje nasilja nad djecom, te promovisanje, razvijanje, stvaranje i jačanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja;
- Razvijanju i provođenju programa prevencije radi stvaranja bezbjedne sredine za život i odrastanje svakog djeteta, uz uključivanje svih zainteresovanih strana;
- Razvijanju i jačanju multidisciplinarnog pristupa institucija u skladu sa najboljim interesima djeteta, uz jačanje kompetencija svih učesnika za uočavanje, prijavljivanje i rješavanje problema nasilja;
- Edukaciji djece i odraslih o svim oblicima nasilja, njihovim uzrocima i posebno posljedicama na pravilan rast i razvoj djeteta i podsticanju svih da prijavljuju nasilje;
- Stalnom praćenju i evidentiranju slučajeva nasilja nad djecom i procjenjivanju efikasnosti donesenih programa zaštite;
- Ublažavanju posljedica nasilja na razvoj djeteta i reintegraciji djeteta u zajednicu.

Obaveza institucija i pojedinaca na različitim nivoima i pozicijama da promovišu i provode programe zajedničkog i organizovanog djelovanja i saradnje u borbi protiv, između ostalog, i vršnjačkog nasilja utvrđena je u Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju.

2.2. Institucionalne uloge, nadležnosti i odgovornosti

Uloge, nadležnosti i odgovornosti u oblasti vršnjačkog nasilja, a naročito u pogledu planiranja, provođenja, praćenja i izvještavanja o prevenciji vršnjačkog nasilja, nisu konkretne i podijeljene su između većeg broja različitih institucija i više nivoa vlasti. Takođe, nisu eksplisitno uređene jednim propisom, već se mogu uočiti dijelom iz opštih propisa, a dijelom iz akata koji se konkretnije tiču oblasti vršnjačkog nasilja.

Pored opštih uloga i odgovornosti MPK, MUP, MPOS i MZSZ koja se tiču propisanih nadležnosti u vezi sa djecom, konkretnije obaveze ovih ministarstava i institucija u njihovoj nadležnosti (vaspitno-obrazovnih ustanova, CSR i policije) u kontekstu nasilja nad djecom su utvrđene u Protokolu o nasilju nad djecom. Te obaveze podrazumijevaju postupanje

kada se konkretni slučaj dogodi, obavezu međusobnog obavještavanja, vođenja evidencija, saradnje, praćenja realizacije i izvještavanja o realizaciji ovog protokola.

Pojedine uloge i nadležnosti MUP, odnosno policije, MPK i vaspitno-obrazovnih ustanova u kontekstu vršnjačkog nasilja su utvrđene u Protokolu o vršnjačkom nasilju. Protokolom se uređuje postupanje vaspitno-obrazovnih ustanova i policije, prije svega kada se konkretni slučaj vršnjačkog nasilja dogodi, u smislu obavještavanja drugih institucija, postupanja prema žrtvi i počiniocu nasilja te njihovim roditeljima, evidentiranja podataka o nasilju i dostavljanja istih nadležnim institucijama. U vezi sa prevencijom nasilja promoviše se princip nenasilja i potreba uključivanja više institucija i zainteresovanih strana kroz multisektorski pristup i realizaciju programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“ koji se u školama provodi u organizaciji MPK i RPZ.

RPZ, u skladu sa propisima iz oblasti obrazovanja, vrši stručno-pedagoški nadzor nad radom škola i spoljašnje vrednovanje vaspitno-obrazovnog rada škole.

Prema propisima i relevantnim protokolima škola je dužna da:

- Obezbijedi efikasne mehanizme zaštite protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i diskriminacije i bilo koje vrste uznenimiravanja u skladu sa Protokolom o nasilju nad djecom;
- Sprovodi mjere i propiše način, postupak i smjernice zaštite i bezbjednosti djece tokom boravka u školi u saradnji sa JLS;
- Postupi po Protokolu o nasilju nad djecom, koji između ostalog obuhvata sljedeće obaveze: Odmah po saznanju za nasilje nad djetetom, bez obzira gdje je i od koga učinjeno, koordinator aktivnosti u školi obavještava roditelje ili staraoce djeteta, te ih upoznaje sa svim činjenicama i okolnostima koje su ustanovi poznate, te o mjerama koje je ustanova preduzela ili će preduzeti; Direktor škole ili koordinator odmah će izvršiti prijavu policiji i obavijestiti CSR, kao i resorno ministarstvo, te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima slučaja i aktivnostima koje je škola preduzela ili će preduzeti; O prijavi nasilja nad djetetom, o preduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama i svojim zapažanjima škola će sačiniti službenu zabilješku, koju će na zahtjev dostaviti nadležnim organima; O svim slučajevima nasilja nad djecom škola će voditi odgovarajuću evidenciju zaštićenih podataka i izvještaj o tome dva puta godišnje (na kraju prvog polugodišta i na kraju školske godine) dostaviti resornom ministarstvu;
- Postupi po Protokolu o vršnjačkom nasilju, koji između ostalog obuhvata sljedeće obaveze stručne službe škole: Pozvati službu hitne pomoći (ukoliko je potrebna intervencija ili pregled) i obavijestiti policiju i nadležni CSR (za teži intenzitet nasilja); Obavijestiti roditelje djeteta žrtve nasilja i djeteta koje je počinilo nasilje, upoznati ih sa svim činjenicama i okolnostima koje su do tada bile poznate i aktivnostima koje će biti preduzete i pružiti im potrebnu pomoć i informacije, te obavijestiti direktora škole o slučaju i preduzetim mjerama, a direktor će pisano informaciju o slučaju dostaviti MPK, koje će se iste informacije pridržavati prilikom komunikacije sa medijima (za teži i srednji intenzitet nasilja); Pružiti pomoć i planski i kontinuirano raditi sa djetetom žrtvom nasilja i djetetom koje je počinilo nasilje, napisati službenu zabilješku, te popuniti odgovarajući obrazac za evidenciju podataka o nasilju, koji se dostavlja nadležnim institucijama za određeni vremenski period (za sve intenzitete nasilja).

Direktor škole je odgovoran za zakonitost rada i za uspešno obavljanje djelatnosti škole, a za svoj rad odgovara Vladi RS, školskom odboru i ministru. Između ostalog direktor:

- Planira, organizuje i odgovara za ostvarivanje nastavnog plana i programa;
- Saradjuje sa MPK, jedinicom lokalne samouprave, roditeljima učenika i ostalim društvenim partnerima;
- Obezbeđuje zaštitu prava učenika, zaštitu zdravlja učenika i njihove sigurnosti u školi;

- Obezbjeđuje blagovremeno i tačno dostavljanje podataka MPK, odnosno osnivaču, o broju učenika i odjeljenja, nastavnika, stručnih saradnika i ostalih radnika, broju časova, te drugih podataka;
- Sprovodi odluke, zaključke i rješenja MPK;
- Preduzima mjere zaštite prava učenika, te o svakom kršenju tih prava i posebno o svim oblicima nasilja nad učenikom, odmah obavještava nadležne ustanove.

Propisi iz oblasti obrazovanja i relevantni protokoli zahtijevaju zajednički angažman širokog kruga institucija (republički organi uprave, jedinice lokalne samouprave, vaspitno-obrazovne ustanove) i drugih aktera (školski multisektorski timovi, nevladine organizacije, vaspitno-obrazovni radnici, učenici, roditelji) u cilju prevencije vršnjačkog nasilja, uglavnom bez precizno utvrđenih uloga, nadležnosti i odgovornosti.

2.3. Pravna regulativa karakteristična za predmet revizije

Iako oblast vršnjačkog nasilja nije eksplisitno uređena konkretnim propisom, određeni segmenti bitni za ovu oblast sadržani su u nizu propisa i drugih akata.

Oblast dječijih prava i zaštite djeteta od svih oblika nasilja regulisana je Ustavom i zakonima RS, kao i međunarodno-pravnim dokumentima koji se primjenjuju u RS, a prije svega Konvencijom o pravima djeteta usvojenom od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija. U Zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju i Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju zabranjene su sve vrste nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, kao i sve aktivnosti kojima se ugrožavaju, diskriminišu ili izdvajaju učenici, odnosno grupa učenika, po bilo kojem osnovu, u skladu sa važećim zakonima i međunarodnim konvencijama.

Prihvatajući obaveze iz Konvencije o pravima djeteta, polazeći od činjenice da je prevencija nasilja nad djecom od opštег društvenog interesa i najbolji način zaštite svakog djeteta, a u cilju unapređenja i jačanja međusobne saradnje u zaštiti djeteta od svakog oblika nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja nadležna ministarstva su zaključila Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece. Vršnjačko nasilje, kao specifičan segment nasilja nad djecom, obuhvaćeno je i ovim protokolom.

Ključni akt u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije je Protokol o vršnjačkom nasilju kojim se prvenstveno uređuje postupanje i djelovanje institucija potpisnika ovog protokola u slučajevima vršnjačkog nasilja u vaspitno-obrazovnom sistemu, ali i određeni aspekti koji se tiču prevencije, sprečavanja, otkrivanja i suzbijanja nasilja. Izričito se navodi da se u vaspitno-obrazovnim ustanovama primjenjuju odredbe Protokola o nasilju nad djecom koje nisu u suprotnosti sa navedenim protokolom kojim se konkretnije uređuje vršnjačko nasilje.

U širem kontekstu vršnjačkog nasilja, nasilja nad djecom i prevencije određeni značaj imaju propisi koji se tiču dječje zaštite, porodice, krivičnog i prekršajnog zakonodavstva, kodeksa ponašanja učenika i izricanja vaspitno-disciplinskih mera, nadzora nad radom škola, finansiranja vaspitno-obrazovnih ustanova, zapošljavanja i rada stručnih saradnika u školama. Pregled najvažnijih zakonskih, podzakonskih i drugih akata koji su relevantni za vršnjačko nasilje prikazan je u listi referenci.¹³

Opšta opredjeljenja i ciljevi u pogledu nasilja nad djecom, vršnjačkog nasilja i prevencije istih, u manjoj mjeri su iskazana u strateškim dokumentima iz oblasti obrazovanja, suzbijanja nasilja u porodici i drugih oblika nasilja. U propisima iz oblasti obrazovanja i relevantnim protokolima nadležne institucije su se opredijelile za zabranu nasilja i uspostavljanje nulte tolerancije na nasilje.

---

¹³ Prilog br 1 – Lista referenci – popis akata

3. NALAZI

3.1. Pravni, strateški i planski okvir u RS

3.1.1. Pravna regulativa i strateška opredjeljenja

Na nivou RS nisu doneseni konkretni strateški dokumenti koji se odnose na vršnjačko nasilje i njegovu prevenciju. U postojećim strateškim dokumentima, poput Strategije razvoja obrazovanja Republike Srpske za period 2016-2021. godine, Strategije razvoja predškolskog, osnovnog i srednjeg vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske za period 2022–2030. godine, Strategije za suzbijanje nasilja u porodici Republike Srpske (2020–2024. godina) vršnjačko nasilje nije direktno razmatrano, niti su u tom kontekstu utvrđeni konkretna strateška opredjeljanja, ciljevi i prioriteti.

RS se još prije desetak godina opredijelila da strateški uredi oblast unapređenja položaja djece, a sredinom 2021. godine rješenjem ministra za porodicu, omladinu i sport imenovana je Radna grupa za izradu Strategije za unapređenje prava i položaja djeteta Republike Srpske za period 2022-2028. godina. Aktivnosti na izradi strategije su u toku, a potencijalno se može očekivati da će se, kada bude izrađena i usvojena, jedan njen dio odnositi i na tematiku vršnjačkog nasilja.

Vršnjačko nasilje nije definisano, niti je ova oblast zasebno regulisana u postojećim zakonskim i podzakonskim propisima u RS, poput propisa iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, dječje i socijalne zaštite, krivičnog i prekršajnog zakonodavstva. Poseban zakon kojim se uređuje materija vršnjačkog nasilja nije donesen. U skladu sa tim, u propisima nisu utvrđene nadležnosti i odgovornosti institucija u vezi sa vršnjačkim nasiljem.

U Zakonu o predškolskom vaspitanju i obrazovanju, Zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju, Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju su navedene odredbe u kojima se utvrđuje obaveza vaspitno-obrazovnih ustanova da postupaju u skladu sa Protokolom o nasilju nad djecom, dok obaveza postupanja po Protokolu o vršnjačkom nasilju nije propisana. Vaspitno-obrazovna ustanova dužna je da obezbijedi efikasne mehanizme zaštite protiv nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja i diskriminacije i bilo koje vrste uzneniranja u skladu sa Protokolom o nasilju nad djecom.

U navedenim zakonima, relevantnim za osnovno i srednje vaspitanje i obrazovanje, zabranjene su sve vrste nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, a kao jedna od težih povreda dužnosti, odnosno obaveza učenika navodi se nedoličan odnos ili nasilje učenika jednih prema drugima, bez preciziranja šta se pod tim podrazumijeva.

Nasilje nad djecom i mladima, kao i postupanje nadležnih institucija bilo je regulisano Protokolom o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u obrazovnom sistemu Republike Srpske koji je zaključen 2008. godine između MPK, MUP i MZSZ.

Nadležne institucije, prvenstveno MPK, su u toku 2019. godine preduzimale aktivnosti u cilju unapređenja relevantnih protokola. Iako su inicijalno pokrenute aktivnosti radi unapređenja Protokola o nasilju nad djecom, nakon pribavljenih prijedloga škola, održanog sastanaka kojem su prisustvovali predstavnici MPK, RPZ, MPOS, MZSZ i strukovnog udruženja, zaključen je 2019. godine novi, trenutno važeći Protokol o vršnjačkom nasilju koji je uvažio određene iznesene prijedloge, čime se doprinijelo unapređenju njegovog sadržaja. Reviziji nije dokumentovano da je zaključivanju ovog protokola prethodila analiza primjene postojećih protokola, da je detaljno sagledano stanje i izazovi u ovoj oblasti u smislu sveobuhvatne analize podataka i informacija o nasilju nad djecom i vršnjačkom nasilju, niti su reviziji prezentovani razlozi zbog kojih MZSZ nije potpisnik važećeg Protokola o vršnjačkom nasilju.

U važećem Protokolu o vršnjačkom nasilju, potpisanim od strane MUP i MPK, utvrđene su obaveze vaspitno-obrazovnih ustanova i policije, prvenstveno u kontekstu njihovog postupanja kada se slučaj vršnjačkog nasilja dogodi. Nije eksplicitno utvrđeno da li se ovim protokolom uređuje postupanje nadležnih institucija u svim slučajevima vršnjačkog nasilja bez obzira gdje i kada se ono dogodilo.

Način na koji su u protokolu definisano vršnjačko nasilje, opisane vrste nasilja prema intenzitetu, utvrđene pojedine (nedovoljno konkretne) odredbe poput onih koje se tiču vođenja evidencija o vršnjačkom nasilju, izvještavanja, kao i provođenja preventivnih aktivnosti, ostavljaju prostor za različita tumačenja, a time i različita postupanja institucija, prije svega vaspitno-obrazovnih ustanova.

Navedeno, a s obzirom na broj uključenih institucija, ukazuje na ograničenost primjene ovog protokola. Potpisnik prethodno važećeg Protokola o vršnjačkom nasilju bilo je, pored MPK i MUP, i MZSZ. U tom protokolu su bile utvrđene i obaveze CSR i zdravstvenih ustanova koje su u nadležnosti MZSZ.

Važeći Protokol o vršnjačkom nasilju obavezuje vaspitno-obrazovne ustanove da primjenjuju, ukoliko nisu u suprotnosti sa ovim protokolom, odredbe Protokola o nasilju nad djecom¹⁴. Vršnjačko nasilje, koje je poseban segment nasilja nad djecom, se direktno ne uređuje ovim protokolom. Imajući u vidu da nije precizirano koje odredbe navedenih protokola nisu u suprotnosti, ostavljen je prostor za različita tumačenja i postupanja institucija u kontekstu vršnjačkog nasilja.

Pomenutim protokolima dat je značaj prevenciji nasilja nad djecom i vršnjačkog nasilja. Međutim, prevencija, preventivno djelovanje, razvijanje i sprovođenje programa prevencije se samo uopšteno pominju. Nisu utvrđeni konkretni programsko-planski dokumenti, niti preventivne mjere i aktivnosti, a samim tim nisu jasno utvrđene uloge i nadležnosti, te uzajamni odnos i postupanje institucija u ovoj oblasti. U protokolima su uopšteno navedeni ciljevi i opredjeljenja nadležnih institucija u oblasti nasilja nad djecom i vršnjačkog nasilja, a naročito u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja, bez utvrđenih specifičnih i mjerljivih rezultata i rokova u kojim se isti žele postići, uslijed čega nije ni moguće pratiti i ocjenjivati realizaciju tih ciljeva.

U pravilnicima o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjeseta u institucijama koje se u najvećoj mjeri bave vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom u opisima poslova radnih mjeseta izričito se ne pominje vršnjačko nasilje, tako da nisu ni navedena konkretna radna mjeseta i poslovi koji zaposleni treba da obavljaju u vezi sa vršnjačkim nasiljem i prevencijom vršnjačkog nasilja. Otuda je i iz ovih akata otežano utvrđivanje nadležnosti i odgovornosti institucija, njihovih organizacionih dijelova i izvršilaca na konkretnim radnim mjestima u pogledu poslova i aktivnosti u vezi sa vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom.

Protokoli o nasilju, u kontekstu prikupljanja i obrade podataka o primjeni protokola o nasilju, se pominju u MPK u opisu poslova za dva radna mjeseta u resoru, odnosno odjeljenju za predškolsko i osnovno vaspitanje i obrazovanje, dok se u resoru nadležnom za srednje obrazovanje ti poslovi ne pominju.

U opisu poslova u MUP uopšteno se pominje preventivni rad i rad policije u zajednici, a postoje i sistematizovana radna mjeseta inspektora koja se bave prevencijom, ali se ne pominje vršnjačko nasilje i/ili relevantni protokoli.

---

¹⁴ Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece, zaključen između MZSZ, MPOS, MPK i MUP u novembru 2012. godine, a primjenjuje se od 01.01.2013. godine. Objavljen je u Službenom glasniku RS broj 82/13.

Poslovi prikupljanje, obrađivanje i evidentiranje podataka o nasilju u porodici, te nasilju, zlostavljanju ili zanemarivanju djece u MPOS se pominju u opisu poslova koji se obavljaju u resoru za porodicu, ali ne i u opisu poslova pojedinačnog radnog mjesta.

U odjeljenju MZSZ koje se bavi porodičnom i dječjom zaštitom obavljaju se poslovi poput proučavanja i analiziranje pojava sociodelinkvenčnih ponašanja kod djece i omladine, praćenje i analiziranje pojava nasilja u porodici, zlostavljanja i zanemarivanja djece, praćenje i analiziranje pojava zavisnosti uzrokovanih korišćenjem opojnih droga, alkohola i duvana, te predlaganje preventivnih programa i zakonskih mjera na suzbijanju ovih pojava.

3.1.2. Programsko-planski dokumenti

Reviziji nije dokumentovano da je u periodu od 2019. do 2022. godine na nivou RS donesen i realizovan sveobuhvatan programsko-planski dokument u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije, a u kojem su definisani ciljevi i rezultati koji se trebaju postići, konkretnе mјere i aktivnosti sa utvrđenim nadležnostima i odgovornostima institucija i obezbijeđenom koordinacijom u njihovom djelovanju.

Uvažavajući aktuelna dešavanja u regionu, Vlada RS je neposredno nakon istih donijela zaključak¹⁵ u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja u RS. Vlada RS je usvojila informaciju o aktivnostima MPK i MUP na prevenciji vršnjačkog nasilja i zadužila nadležne institucije, prvenstveno MPK i MUP, da preduzmu dodatne mјere i daju puni doprinos na unapređenju mјera prevencije svih oblika društveno neprihvatljivog i asocijalnog ponašanja djece i mladih i stvaranja maksimalno bezbjednog i sigurnog ambijenta za učenike u osnovnim i srednjim školama.

Referišući se na navedeni zaključak Vlade RS, MPK je izradilo Informaciju o stanju bezbjednosti sa prijedlogom Programa mјera za jačanje bezbjednosti i sprečavanja nasilja u osnovnim i srednjim školama i dјačkim domovima u Republici Srpskoj sa kojom se Vlada RS upoznala i istu usvojila.¹⁶ Program je, u relativno kratkom roku, izradilo MPK na osnovu upitnika popunjениh od strane škola, u saradnji sa RPZ i direktorima škola uz konsultacije sa akademskom zajednicom. Nosioci aktivnosti definisanih ovim programom su uglavnom MPK, RPZ i škole, ali za pojedine aktivnosti nosioci su i MUP, MPOS, MZSZ, domovi zdravlja, CSR, lokalna zajednica, sportski klubovi, udruženja i sl.

Program sadrži veliki broj prioriteta (11) i mјera i aktivnosti (ukupno po 64 mјere i aktivnosti) iz različitih sfera koje imaju veze sa bezbjednošću u školama, vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom. U tom kontekstu navedeni dokument predstavlja određenu osnovu za djelovanje većeg broja institucija u oblasti vršnjačkog nasilja. Program je zahtjevan u pogledu angažmana resursa, a posebno finansijskih sredstava. Određene mјere i aktivnosti su konkretnе, dok su pojedine uopštene i kao takve zahtjevaju dodatnu razradu u cilju njihove konkretizacije.

Period u kome će se realizovati program nije utvrđen, nisu definisani rokovi za realizaciju pojedinačnih mјera i aktivnosti (ponegdje je u opisu aktivnosti navedeno kada se ista namjerava realizovati). Svi prioriteti i sve mјere i aktivnosti u programu su prioritetne, tako da iz programa nije vidljivo kojim redoslijedom i kada će se iste realizovati. Specifični i mjerljivi ciljevi koji se žele postići realizacijom programa nisu utvrđeni.

Program sadrži indikativni finansijski okvir, u kome se procjenjuje da je za njegovu realizaciju potrebno oko 24 miliona KM, što se vidi u narednoj tabeli.

---

¹⁵ Zaključak Vlade RS broj 04/1-012-2-1592/23 donesen na prvoj vanrednoj sjednici održanoj 04.05.2023. godine

¹⁶ Zaključak Vlade RS broj 04/1-012-2-1973/23 donesen na 23. sjednici održanoj 01.06.2023. godine

Tabela broj 1 – Indikativni okvir potrebnih finansijskih sredstava za realizaciju Programa mjera za jačanje bezbjednosti i sprečavanja nasilja u osnovnim i srednjim školama i đačkim domovima u Republici Srpskoj

Opis	Indikativni okvir potrebnih finansijskih sredstava			
	Ukupno	Budžet institucije	Ostali izvori	
			Lokalne zajednice	Nevladin sektor
Iznos (KM)	23.850.000	18.325.000	5.350.000	175.000
%učešće	100%	77%	22%	1%

Izvor podataka: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Sigurnost pribavljanja navedenih sredstava nije obezbijeđena, budući da nisu utvrđeni konkretni izvori, odnosno budžetske pozicije i period u kojima ista trebaju biti raspoloživa.¹⁷

Kod većine mjera i aktivnosti je navedeno da za njihovu realizaciju nisu potrebna finansijska sredstva, dok za manji dio njih (oko 40 %) su navedeni konkretni iznosi potrebnih sredstava. Reviziji nije dokumentovano na koji način je izvršena procjena potrebnih finansijskih sredstava za mjere gdje je utvrđen iznos potrebnih sredstava.

Postupajući po Zaklučku Vlade RS od 04.05.2023. godine MUP je takođe intenziviralo svoje aktivnosti, koje se između ostalog odnose i na reaktiviranje školskog policajca i formiranje radne grupe za osmišljavanje plana mjera. Pozivajući se na navedeni zaklučak ministar unutrašnjih poslova je 22.05.2023. godine donio Plan mjera i aktivnosti za prevenciju vršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije od 2023. do 2027. godine.

Plan sadrži 27 mjera/aktivnosti definisanih u pravcu sprečavanja i suzbijanja vršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije, kao i drugih oblika asocijalnog ponašanja djece i mladih, sa ciljem očuvanja bezbjednosti u školama RS i sprečavanja eventualnih incidenata koji bi mogli uticati na ugrožavanje bezbjednosti djece u školama. Mjere/aktivnosti su podijeljene u četiri grupe: jačanje kapaciteta ministarstva i operativno-stručne mjere; kampanje i edukacije; analiza zakonodavnog okvira i prijedlog izmjena propisa; unapređenje multisektorskog pristupa i saradnje. Planom su definisani i koordinatori/nosioci aktivnosti, indikatori uspešnosti na nivou očekivanog rezultata mjere/aktivnosti, kao i vrijeme realizacije/rokovi.

U planu nisu utvrđeni mjerljivi ciljevi koji se žele postići u oblasti vršnjačkog nasilja, niti se plan referiše na dokument u kom je to eventualno utvrđeno. Nisu definisani potrebni resursi za realizaciju ovog plana i način njihovog obezbjeđivanja, što se može odraziti na realizaciju (pojedinih) mjera/aktivnosti.

Planom su u značajnoj mjeri definisane, odnosno formalizovane aktivnosti koje je MUP i ranije provodilo u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja, poput edukacija, preventivnih kampanja, rada u multisektorskim timovima. Iz raspoloživih dokumenata dostavljenih reviziji nije vidljivo da su izvršene analize stanja, slabosti i izazova u oblasti vršnjačkog nasilja,

¹⁷ U Zaklučku Vlade RS od 01.06.2023. godine je navedeno da se Ministarstvo prosvjete i kulture i Ministarstvo finansija zadužuju, da u skladu sa raspoloživim sredstvima u Budžetu za 2023. godinu, obezbijede sredstva za finansiranje prioritetnih mjer za jačanje bezbjednosti i sprečavanja nasilja u osnovnim i srednjim školama i đačkim domovima u Republici Srpskoj, te da planiraju u kontinuitetu posebne pozicije u budžetu za ove namjene. U Mišljenju Ministarstva finansija na Informaciju se navodi da Budžetom RS za 2023. godinu i Dokumentom okvirnog budžeta RS za period 2023-2025 godina nisu planirana sredstva za navedenu namjenu, ali da podržava donošenje predmetne informacije, te da će se sredstva za finansiranje prioritetnih mjer obezbijediti u skladu sa raspoloživim sredstvima u Budžetu RS za padajući vremenski period.

rezultata i efekata provedenih mjere i aktivnosti u prethodnom periodu, te da li je i šta konkretno u tom kontekstu potrebno mijenjati, odnosno unapređivati prilikom realizacije ovog plana.

U vezi sa Zaključkom od 01.06.2023. godine Vlada RS je 20.07.2023. godine imenovala Interresorni tim koga čine predstavnici 7 ministarstava. Zadaci ovog tima su da vrši koordinaciju aktivnosti između ministarstava koje se odnose na sprovođenje mjera i akata utvrđenih programom, te da učestvuju u procesu izvještavanja Vlade RS o provođenju programa.

Određeni elementi prevencije vršnjačkog nasilja sadržani su u nastavnim planovima i programima koji se realizuju u osnovnim i srednjim školama. Navedeno se prvenstveno odnosi na nastavne programe na osnovu kojih se obavlja vaspitno-obrazovni rad u odjeljenjskoj zajednici.

Nastavni programi za predmet Vaspitni rad u odjeljenjskoj zajednici u osnovnoj školi imaju oblasti (prije svega oblast Zdravi stilovi života) i nastavne teme sa konkretnim sadržajima koji su u vezi sa prepoznavanjem i razlikovanjem emocije od strane učenika, kontrolom i adekvatnim ispoljavanjem emocija u raznim situacijama, upoznavanjem učenika sa pravilnom komunikacijom, nasilnim i nenasilnim oblicima ponašanja i stilovima rješavanja konflikta, podsticanjem učenika da razlikuju i primjenjuju nenasilno i mirno rješavanje problema, da razlikuju svađu od sporazumijevanja, da konstruktivno i prihvatljivo rješavaju konflikte i sl.

Takođe, i nastavni programi za predmet Program vaspitno-obrazovnog rada u odjeljenjskoj zajednici u srednjoj školi sadrže tematske cjeline i sadržaje koji su u vezi sa ponašanjem učenika, međuljudskim odnosima i vještinama komunikacije, oblicima nasilja, nenasilnom komunikacijom, elektronskim nasiljem.

Nastavni programi za predmet Digitalni svijet za drugi, treći i četvrti razred osnovne škole sadrže nastavnu temu koja ima konkretnе sadržaje koji su povezani sa edukacijom djece u kontekstu lijepog ponašanja na internetu, pristojne i nepristojne komunikacije, postupanja u slučaju ugrožene bezbjednosti na internetu, a u četvrtom razredu i sa digitalnim nasiljem.

Navedeni sadržaji u programima su, po pravilu, širi u odnosu na vršnjačko nasilje, a s obzirom na broj oblasti i tema, relativno je mali broj časova na kojima je predviđena realizacija sadržaja u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja i stoga ih treba efikasno koristiti. Za realizaciju navedenih programa odjeljenjskim starješinama su na raspolaganju odgovarajući priručnici koji, između ostalog, sadrže i primjere radionica u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja.

Nadležne institucije su u posmatranom periodu od 2019. do sredine 2023. godine, po osnovu različitih akcionalih planova koji se ne odnose direktno na vršnjačko nasilje, poput akcionalih planova za realizaciju strategija koje se odnose na suzbijanje nasilja u porodici, borbu protiv sajber kriminaliteta, zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja, provodile određene aktivnosti u vezi sa vršnjačkim nasiljem, prije svega u kontekstu radionica i edukacija u školama.

RPZ je 2016. godine osmislio program „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“, kojim je predviđeno formiranje multisektorskog tima u svakoj osnovnoj i srednjoj školi u RS. Realizaciji programa podršku pružaju MPK, MZSZ, MUP i Ministarstva uprave i lokalne samouprave. Globalni cilj ovog programa je saradnjom i zajedničkim djelovanjem, uz uvažavanje prednosti multisektorskog pristupa, obezbijediti sigurno i podsticajno okruženje za rast i razvoj djece, a prvi od četiri posebna cilja je prevencija vršnjačkog nasilja i svih drugih oblika neprihvatljivog ponašanja djece i mladih.

Sastavni dio programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“ je Referalni mehanizam podrške djeci u školama Republike Srpske (u daljem tekstu Referalni mehanizam) koji ima za cilj da osnaži vaspitnu ulogu škole, profesionalne kapacitete

stručnih saradnika i podstakne multisektorsku i interdisciplinarnu saradnju. Referalni mehanizam je osmišljen u saradnji sa Društvo psihologa Republike Srpske.

Reviziji je dostavljen dokument, odnosno publikacija Referalni mehanizam podrške djeci u školama Republike Srpske koja je štampana 2020. godine u određenom broju primjeraka, a izdavač je Društvo psihologa Republike Srpske. Dokument se sastoji od Programa rada i Smjernica¹⁸ za nastavničke opservacije koje sadrže: uputstvo za primjenu, listu za sistematizovanje nastavničkih opservacija i specifične napomene. U dokumentu se vršnjačko nasilje kao pojam ne navodi, niti se izdvaja kao poseban segment manifestnih ponašanja i stanja učenika, ali je vidljivo da se veći broj indikatora može dovesti u vezu sa vršnjačkim nasiljem (npr. većina indikatora od 71. do 85.). Ovaj dokument je dostavljen svim školama i treba da se nalazi u svakoj odjeljenjskoj knjizi.

Vlada RS je sredinom 2020. godine donijela zaključak¹⁹ u kojem je navedeno da se ista upoznala sa Informacijom o realizaciji aktivnosti u okviru Programa referalnog mehanizma podrške djeci u školama Republike Srpske i da istu usvaja, te zadužuje MPK da, u saradnji sa MZSZ, MUP, Ministarstvom uprave i lokalne samouprave i RPZ, nastavi provoditi mјere i aktivnosti koje se odnose na obezbeđivanje stimulativnijeg i podsticajnijeg okruženja za rast i razvoj djece u vaspitno-obrazovnom sistemu RS i na jačanju vaspitne uloge škole.

Aktivnosti u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja u školama koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem revizije mogu se prepoznati u različitim programima i planovima, a koji su uglavnom sastavni dio godišnjih programa rada škola i pratećih aneksa. Ključni dokumenti u tom kontekstu su programi rada stručnih saradnika u školi i programi rada školskog multisektorskog tima koji su izrađivani u svim posmatranim školama. Dio škola dodatno je izrađivao planove pod nazivom program rada tima za zaštitu učenika od nasilja ili plan i program za suzbijanje nasilja ili program prevencije vršnjačkog nasilja i sl.

Tabela broj 2 – Karakteristike planskih dokumenata škola značajnih u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja

Dokumenti se djelimično odnose na prevenciju vršnjačkog nasilja, u njima su često sadržani isti poslovi i aktivnosti.

U dokumentima se uglavnom opisuju poslovi koji se (redovno) obavljaju, rjeđe se navode konkretnе aktivnosti poput edukacija i radionica sa podacima o temi, vremenu održavanja, učesnicima, ciljevima i sl.

Dokumenti su uglavnom u istoj formi i zasnovani su na propisanim ili predloženim obrascima, poput Okvira za izradu Programa rada školskog multisektorskog tima predloženom od strane RPZ i Standarda rada stručnih saradnika u vaspitno-obrazovnim ustanovama Republike Srpske. Sadržaj dokumenata je vrlo sličan iz godine u godinu bez detaljnije razrade.

Stručni saradnici izrađuju operativne planove rada razrađene na mјesečnom nivou, koji su uglavnom konkretniji i kada su u pitanju aktivnosti u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja.

Izvor podataka: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz škola

---

¹⁸ Smjernice kreirane u okviru Programa „Jačanje intersektorske saradnje i referalnog mehanizma podrške djeci i njihovim porodicama u Republici Srpskoj“ kao sastavnog dijela RPZ-ovog programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“. Program je podržan od strane UNICEF-a BiH i njegovih partnera Švajcarske agencije za razvoj i Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju.

¹⁹ Zaključak Vlade RS broj 04/1-012-2-1733/20 donesen na 76. sjednici održanoj 19.06.2020. godine.

U posmatranom periodu nisu vršena, odnosno reviziji nisu dokumentovana, sveobuhvatna istraživanja na nivou RS²⁰ u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije uključujući i primjenu relevantnih protokola, a na osnovu kojih bi se moglo sagledati stanje u pogledu vršnjačkog nasilja u njegove prevencije, izazovi sa kojima se u tom smislu susreće vaspitno-obrazovni sistem i društvo u cjelini, te na osnovu kojih bi se mogle predložiti mjere i aktivnosti u cilju unapređenja stanja u ovoj oblasti.

Pojedine škole koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem u ovoj reviziji su, u posmatranom periodu, provodile istraživanja koja su u većoj ili manjoj mjeri bila usmjerena na rizična ponašanja učenika i vršnjačko nasilje. Reviziji nije dokumentovano da su istraživanja provođena u kontinuitetu, da su rezultati istraživanja dovođeni u vezu sa raspoloživim podacima o vršnjačkom nasilju i mjerama i aktivnostima prevencije nasilja koje je preduzimala škola u cilju utvrđivanja njihovog učinka.

Iako sadrže ograničenja u kontekstu zaključivanja o vršnjačkom nasilju i njegovoj prevenciji, provedena istraživanja ipak predstavljaju iskorak u kontekstu sagledavanja rizičnih ponašanja učenika i prevencije tih ponašanja na nivou pojedinačne škole. Istraživanja pokazuju da je značajan broj učenika doživio ili prisustvovaо vršnjačkom nasilju, da je psihičko i socijalno nasilje prisutnije nego fizičko, da je nasilje značajno prisutno i među djevojčicama, a što se često ne podudara sa raspoloživim podacima o vršnjačkom nasilju.

3.2. Provođenje prevencije, praćenje i izvještavanje

3.2.1. Angažovanje resursa i provođenje prevencije vršnjačkog nasilja

Angažovani resursi

Reviziji nisu prezentovani sistematizovani i potpuni podaci o angažovanim resursima, planiranim i realizovanim aktivnostima i postignutim rezultatima na planu prevencije vršnjačkog nasilja u periodu od 2019. do sredine 2023. godine. Institucije pojedinačno, prvenstveno MUP, MPK i škole, imaju određene podatke za planirane i provedene aktivnosti na prevenciji vršnjačkog nasilja iz svoje nadležnosti.

Ministarstva i vladine institucije ne raspolažu pouzdanim podacima o angažovanju resursa (ljudskih, finansijskih, intelektualnih, materijalno-tehničkih) na prevenciji vršnjačkog nasilja drugih organizacija, kao što su nevladine i međunarodne organizacije. Takođe ne raspolažu ni odgovarajućim informacijama o broju i sadržaju provedenih aktivnosti, načinima njihovog provođenja i postignutim rezultatima.

Predstavnici nadležnih institucija, prvenstveno ministarstava i RPZ, su tokom revizije ukazali da izvršioci na različitim radnim mjestima obavljaju određene poslove u vezi sa vršnjačkim nasiljem, pri čemu poslovi u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja uglavnom nisu eksplicitno navedeni u opisima poslova, niti su izvršiocima to osnovni poslovi.

U školama su na poslovima u vezi sa vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom uglavnom angažovani stručni saradnici (pedagog, psiholog, socijalni radnik, eventualno defektolog i logoped), odjeljenjske starješine, te nastavnici i drugi zaposleni kroz svoj svakodnevni rad. Poslovi i aktivnosti u tom kontekstu su navedeni u propisima, standardima rada stručnih saradnika u vaspitno-obrazovnim ustanovama, nastavnim programima i uglavnom su sastavni dio njihovih redovnih poslova.

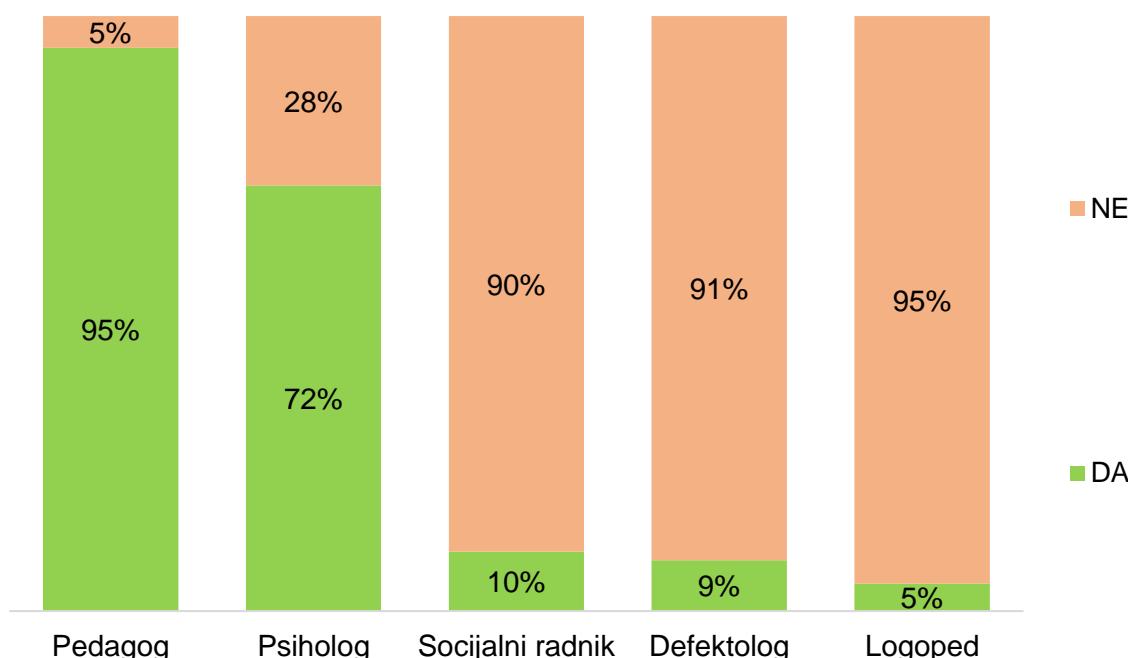
---

²⁰ U ranijem periodu vršena su istraživanja u kontekstu vršnjačkog nasilja i izrađene publikacije poput: Vršnjačko nasilje u obrazovnom sistemu - Primjena protokola u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u obrazovnom sistemu Republike Srpske, 2010. godina; Poseban izvještaj Ombudsmana za djecu i Mreže mlađih savjetnika o vršnjačkom nasilju, 2012. godina; Praktična primjena „Protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece“, 2014. godina.

U svim osnovnim i velikoj većini srednjih škola postoji sposobljen kadar, odnosno stručni saradnici, koji se mogu baviti pitanjima vršnjačkog nasilja i njegove prevencije. Srednje škole, njih sedam, koje nemaju zaposlenog nijednog stručnog saradnika su uglavnom škole sa manjim brojem odjeljenja, od toga su dvije muzičke škole i bogoslovija, a ostale se nalaze u manjim sredinama (Petrovo, Vukosavlje, Šekovići, Ljubinje).²¹

Većina škola ima pedagoga i/ili psihologa, dok relativno mali broj škola ima zaposlenog socijalnog radnika, defektologa i logopeda, što je vidljivo na narednom grafikonu. Škole uglavnom imaju zaposlena dva stručna saradnika (najčešće pedagoga i psihologa), jednog zaposlenog stručnog saradnika ima 12% osnovnih i 19% srednjih škola, a više od dva zaposlena stručna saradnika ima 4% osnovnih škola i 18% srednjih škola.

Grafikon broj 1 – Procentualno iskazano učešće škola koje imaju (DA), odnosno koje nemaju (NE) konkretnog stručnog saradnika (pedagog, psiholog, socijalni radnik, defektolog, logoped) u ukupnom broju škola u RS, na dan 31.12.2022. godine

Izvor podataka: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Angažmani MUP

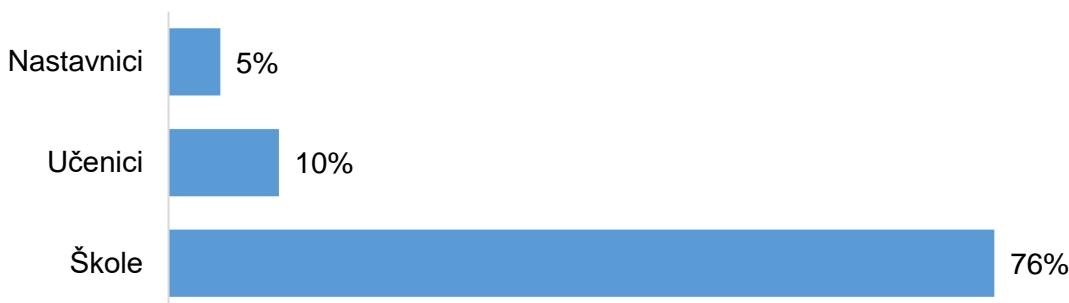
MUP je provodio brojne i raznovrsne aktivnosti u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja, a koje su realizovane prvenstveno u školama. Reaktiviran je projekat „Školski policajac“, realizovane su edukacije i kampanje u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije, digitalnog i seksualnog nasilja. Pojedini projekti, odnosno aktivnosti se realizuju u saradnji sa međunarodnim i nevladinim organizacijama.

U kontekstu realizovanih aktivnosti, MUP raspolaže sa određenim podacima koji su prvenstveno kvantitativnog karaktera. Na primjeru realizovane kampanje "Stop vršnjačkom nasilju" u 2022. godini²², vidljiv je značajan angažman zaposlenih u MUP i obuhvat škola.

²¹ Prilog broj 2 – Podaci o kapacitetima škola u pogledu stručnih saradnika na dan 31.12.2022. godine

²² Prilog broj 3 – Podaci MUP o rezultatima preventivne kampanje „Stop vršnjačkom nasilju“ realizovane tokom oktobra i decembra 2022. godine

Grafikon broj 2 – Obuhvat škola, nastavnika i učenika kampanjom "Stop vršnjačkom nasilju" realizovanom od strane MUP u 2022. godini

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MUP i MPK

Za projekte, edukacije i kampanje koje je realizovao MUP u cilju prevencije vršnjačkog nasilja, reviziji nije dokumentovano da su unaprijed utvrđeni indikatori koji bi omogućili praćenje i ocjenu uspješnosti provedenih aktivnosti.

Angažmani škola

Odjeljenjske starještine i nastavnici u školama u kojima je revizija provodila detaljnija ispitivanja, evidentiraju realizaciju tema utvrđenih nastavnim programima u kojima postoje sadržaji relevantni za prevenciju vršnjačkog nasilja. Reviziji nije dokumentovano na koji način se na nivou škole prati i analizira kako odjeljenjske starještine realizuju te teme i da li su i u kojoj mjeri učenici na pravilan način razumjeli i savladali sadržaje koji su važni za prevenciju vršnjačkog nasilja.

U školama koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem, realizovane su interne edukacije i radionice u cilju prevencije vršnjačkog nasilja, prvenstveno od strane stručnih saradnika, ali i nastavnika koji imaju određene kompetencije, odnosno koji su pohađali određene obuke u tom smislu. Edukacije i radionice su uglavnom bile usmjerene ka učenicima, a rijetko njihovim roditeljima i nastavnicima. Teme se odnose na vršnjačko nasilje, maloljetničku delinkvenciju, komunikaciju, emocije, bezbjednost na internetu, odnosno u digitalnom okruženju, korišćenje društvenih mreža i sl. Budući da za takve aktivnosti u principu nije predviđeno posebno vrijeme, radionice i edukacije se uglavnom realizuju na časovima predviđenim za vaspitni rad u odjeljenjskoj zajednici. Škole koriste određene manifestacije, poput Dječje nedjelje i Dana škole za promociju pozitivnih vrijednosti i nenasilja.

Edukacije, radionice, predavanja, kampanje i slične aktivnosti u posmatranim školama realizovale su i druge institucije, kao i međunarodne i nevladine organizacije. Prije svega se to odnosi na MUP, dok su CSR i centri za zaštitu mentalnog zdravlja, međunarodne i nevladine organizacije edukacije i radionice provodile povremeno i u pojedinim školama, na teme koje se uglavnom indirektno ili djelimično tiču vršnjačkog nasilja.

Samo u manjoj mjeri škole sačinjavaju izvještaje ili druge dokumente o realizovanim radionicama i edukacijama, uglavnom sa oskudnim podacima. Škole ne raspolažu sa funkcionalnim evidencijama o realizovanim radionicama, edukacijama i predavanjima u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja iz kojih bi bilo vidljivo ko ih je realizovao, šta je bila konkretna tema i fokus, koje su ciljane grupe i njihov obuhvat, kakvi su ostvareni rezultati, a što je važno u smislu planiranja narednih radionica i edukacija, postizanja željenog obuhvata ciljanih grupa, usvajanja prezentovanih sadržaja i sagledavanja dugoročno postignutih efekata.

U posmatranim školama vidljivo je da su stručni saradnici i nastavnici aktivno uključeni u rad sa učenicima sa rizikom u ponašanju. U slučajevima ponašanja učenika koje ima karakteristike vršnjačkog nasilja njihov je angažman značajan i obiman. U takvim slučajevima se obavljaju razgovori sa učenicima počiniocima i žrtvama nasilja, kao i njihovim roditeljima. U pojedinim slučajevima stručni saradnici izrađuju i individualni plan

brige za učenike, eventualno se uključuju i druge institucije poput CSR, policije i zdravstvenih ustanova.

U kontekstu realizacije programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“ posmatrane škole imaju oformljene školske multisektorske timove i provode određene aktivnosti na realizaciji Referalnog mehanizma. Aktivnosti zaposlenih u školama, a naročito stručnih saradnika, često se dovode u vezu i preklapaju sa radom multisektorskih timova i realizacijom Referalnog mehanizma, iako se u principu radi o njihovim redovnim poslovima, odnosno poslovima koje su uglavnom obavljali i prije nastanka navedenih programa.

Škole su provodile aktivnosti na realizaciji Referalnog mehanizma u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja uz različit pristup evidentiranju relevantnih indikatora sa Liste nastavničkih opservacija u učeničke dosijee, odnosno anegdotske kartone, kao i korišćenju tih evidencijs za preduzimanje određenih aktivnosti poput razgovora, izrade individualnog plana brige o učenicima sa rizikom u ponašanju i sl.

U pojedinim posmatranim školama, indikatori koji se mogu dovesti u vezu sa vršnjačkim nasiljem u anegdotske kartone su evidentirani povremeno i na inicijativu manjeg broja nastavnika, dok su u drugim školama indikatori evidentirani sa većom učestalošću i u većem obimu. Za evidentirane slučajeve vršnjačkog nasilja škole nisu uvijek unosile relevantni indikator u anegdotski karton učenika. Takođe, praksa škola je različita i u pogledu učestalosti izrade individualnog plana brige o učenicima i ista nije u direktnoj vezi sa brojem slučajeva koji imaju indikacije vršnjačkog nasilja. Iako zaposleni u školama, a prije svega stručni saradnici, generalno smatraju Referalni mehanizam korisnim, u praksi imaju dileme u pogledu njegovog korišćenja za unapređenje prevencije vršnjačkog nasilja.

Školski multisektorski timovi

Formalno-pravna pozicija multisektorskog tima u školi nije propisana, a nepostojanje jasno utvrđenih nadležnosti i odgovornosti tima i njegovih članova se odražava i na funkcionisanje tima. U principu, tim ima informativni i savjetodavni karakter prema organima škole i zaposlenima u školi, te eventualno drugim zainteresovanim stranama u kontekstu vršnjačkog nasilja. Multisektorski tim doprinosi da se sveobuhvatnije sagledaju izazovi sa kojima se susreće škola, uključujući i vršnjačko nasilje, te da se lakše i brže odvija komunikacija između škole i drugih institucija, poput policije, CSR, domova zdravlja i sl. U takvim okolnostima efikasnost i efektivnost rada tima u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja nije mjerljiva.

Učestalost sastanaka multisektorskog tima u posmatranim školama i učešće članova izvan škole u timovima je značajno variralo. U izvještajima o radu školskog multisektorskog tima koji su dostavljeni RPZ, škole su navodile da su u toku polugodišta imale od jedan do 26 sastanaka multisektorskog tima. Pri tome broj sastanaka kojima su prisustvovali članovi izvan škole je znatno manji, a u pojedinim školama se dešavalo da, u toku polugodišta, nijedan član multisektorskog tima izvan škole ne bude prisutan na sastancima.

Većina škola je dokumentovala reviziji manji broj zapisnika sa sastanaka multisektorskog tima od onog koji je naveden u izvještajima prema RPZ. Razlozi za to mogu biti da za svaki sastanak nije vođen zapisnik, kao i različito poimanje samog sastanka gdje je određena komunikacija između članova tima uključujući i one izvan škole u izvještaju evidentirana kao održan sastanak.

Zapisnici i evidencije o radu školskih multisektorskih timova u posmatranim školama pokazuju da se tim u manjoj mjeri bavio vršnjačkim nasiljem, a naročito prevencijom, a u većoj mjeri različitim temama koje su, po pravilu, znatno šire ili se ne odnose na vršnjačko nasilje. U kojoj mjeri se tim bavio vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom zavisilo je od učestalosti rizičnih ponašanja učenika u kontekstu vršnjačkog nasilja, opredijeljenosti i potrebe škole da saziva sastanke i takve teme kandiduje na sastancima, prisustva i doprinosa koji daju članovi tima izvan škole.

U kontekstu vršnjačkog nasilja na sastancima se najčešće diskutovalo o djelovanju institucija i pojedinaca u vezi sa slučajevima vršnjačkog nasilja koji su se dogodili u školama, uključujući i potrebu pružanja podrške žrtvama i počiniocima, izrade individualnih planova brige o učeniku, edukacijama učenika i roditelja u kontekstu vršnjačkog nasilja i sl. U pojedinim slučajevima sastanku multisektorskih timova su prisustvovali i učesnici u vršnjačkom nasilju i njihovi roditelji.

O preventivnim aktivnostima u oblasti vršnjačkog nasilja uobičajeno se raspravljalo na prvim sastancima školskih multisektorskih timova prilikom definisanja godišnjeg programa rada u cilju identifikovanja radionica i edukacija za učenike i eventualno roditelje koje je potrebno da se realizuju u dатој školskoj godini. Iz dostavljenih zapisnika nije vidljivo da se tim bavio analizama svoga rada u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja, niti su takve analize dokumentovane reviziji.

Pojedine škole pored školskog multisektorskog tima imaju formirane druge timove koji se bave poslovima u kontekstu vršnjačkog nasilja, poput tima za prevenciju vršnjačkog nasilja ili tima za zaštitu učenika od nasilja. U ovim timovima nema članova izvan škole, a radi se uglavnom o zaposlenima u školi koji su članovi i multisektorskog tima. Aktivnosti ovih timova i multisektorskog tima se najvećim dijelom preklapaju što ne doprinosi racionalnoj i efikasnoj upotrebi kadrovskih i drugih resursa škola.

Vaspitno – disciplinske mjere

Izricanje vaspitno-disciplinskih mjer u kontekstu vršnjačkog nasilja treba primarno da ima preventivni karakter. U Zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju i Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju su utvrđene vaspitno-disciplinske mjeru, te teže povrede dužnosti učenika, među kojima su u kontekstu vršnjačkog nasilja naročito značajne izazivanje tuče ili učešće u tući, nedolično ili nasilničko ponašanje učenika jednih prema drugima, zloupotreba mobilnih telefona, dok lakše povrede dužnosti učenika nisu propisane ovim zakonima.

Trenutno važećim zakonima nije propisana obaveza donošenja pravilnika o materijalnoj i disciplinskoj odgovornosti učenika, bilo od strane ministarstva bilo od strane škole.²³

U periodu od 2019. do sredine 2023. godine, sve škole koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem revizije su raspolagale sa pravilnicima kojima je regulisana disciplinska i materijalna odgovornost učenika. Pravilnike su donijeli školski odbori pozivajući se, između ostalog, na zakone kojima je uređena oblast osnovnog i srednjeg obrazovanja, iako u tim zakonima koji su bili važeći u posmatranom periodu nije eksplicitno utvrđena takva nadležnost, odnosno dužnost školskog odbora.

Postupanje škola u pogledu izricanja vaspitno-disciplinskih mjer u kontekstu vršnjačkog nasilja se značajno razlikovalo. U pojedinim slučajevima, mjeru koje se odnose na nadolično i nasilničko ponašanje učenika prema drugim učenicima i učešće u tući, su izricane kao da se radi o težoj, a nekada kao da se radi o lakšoj povredi obaveza učenika, dok ponekad mjeru nisu ni izricane.

U određenim odlukama, odnosno rješenjima o izricanju vaspitno-disciplinskih mjer za ponašanje učenika koje ima indikacije vršnjačkog nasilja, učinjeno djelo je opisano, a da u

---

²³ U prethodno važećem Zakonu o osnovnom vaspitanju i obrazovanju (Službeni glasnik RS broj 44/17, 31/18, 84/19, 35/20 i 63/20) bilo je propisano da će pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti učenika u osnovnoj školi donijeti ministar prosvjete i kulture u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Reviziji nije dokumentovano da je takav pravilnik bio donesen. U prethodno važećem Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju (Službeni glasnik RS broj 74/08, 106/09, 104/11 i 33/14), konkretno izmjenama i dopunama iz 2014. godine, utvrđena je dužnost Školskog odbora da doneše pravilnik o materijalnoj i disciplinskoj odgovornosti učenika. Takođe, kao jedna od težih povreda obaveza učenika navedeno je vršnjačko nasilničko ponašanje.

obrazloženju nisu navedene konkretnе odredbe propisa o učinjenoj težoj ili lakšoj povredi obaveza učenika. Takođe, prisutni su slučajevi da se u obrazloženju navode odredbe koje se odnose na teže povrede obaveza učenika, a izrečene su vaspitno-disciplinske mjere kao da se radi o lakšim povredama obaveza učenika.

Ne postoji jasna veza niti usaglašenost između broja izrečenih vaspitno-disciplinskih mera po osnovu ponašanja učenika koje ima indikacije vršnjačkog nasilja i broja slučajeva vršnjačkog nasilja koje su škole evidentirale u obrascima kojima izvještavaju MPK o vršnjačkom nasilju.

U pojedinim slučajevima škole izvještavaju MPK o slučajevima vršnjačkog nasilja, a da za te slučajeve nisu izrečene vaspitno-disciplinske mjeru počiniocima. Nasuprot tome, u pojedinim slučajevima je u školama izrečen veći broj vaspitno-disciplinskih mera u kontekstu nedoličnog i nasilničkog ponašanja i tuče između učenika u odnosu na broj evidentiranih slučajeva vršnjačkog nasilja.

Npr. u prvom polugodištu školske 2022/2023. godine, učenicima je, u konkretnoj školi izrečeno vaspitno-disciplinskih mera, koje se odnose na nedolično i neprimjereni ponašanje učenika jednih prema drugima, za 16 više u odnosu na broj slučajeva vršnjačkog nasilja evidentiranih u izvještaju dostavljenom MPK.

Angažmani nevladinih i međunarodnih organizacija

MPK, uglavnom uz prethodno pribavljeni mišljenja RPZ, daje ili uskraćuje saglasnost udruženjima, ustanovama, fondacijama i drugim organizacijama za realizaciju programa, projekata i aktivnosti u školama, uključujući i one koji se provode u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja. Na nivou RS nisu postojali konkretni strateški i programski akti, niti definisane teme i sadržaji iz oblasti vršnjačkog nasilja kojim bi se organizacije jasno usmjeravale prilikom kandidovanja programa i projekata iz ove oblasti. S tim u vezi, organizacije su uglavnom kandidovale programe i projekte po svom izboru, koji se djelimično tiču i vršnjačkog nasilja, a saglasnost je davana, prvenstveno, u kontekstu ispunjavanja formalnih uslova²⁴ i uopštenog sagledavanja potencijalnog doprinosa programa i projekta poboljšanju vaspitno-obrazovnog procesa i ostvarenju ciljeva i zadataka vaspitanja i obrazovanja.

U posmatranom periodu, organizacije su podnijele relativno mali broj zahtjeva u vezi sa vršnjačkim nasiljem, a shodno tome dat je mali broj saglasnosti MPK za realizaciju programa i projekata u školama. Uglavnom se radilo o programima i projektima koji nisu primarno usmjereni na vršnjačko nasilje, odnosno njegovu prevenciju. MPK nije prezentovalo reviziji da raspolaže sa funkcionalnim evidencijama i analizama podnesenih zahtjeva, izdatih saglasnosti i realizovanih programa i projekata u školama, koje pružaju informacije u kontekstu obuhvata škola, učenika i vaspitno-obrazovnih radnika, adekvatnosti i kvaliteta tih programa i projekata, kao i rezultata i koristi koje su njihovom realizacijom ostvarene u školama u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja.

3.2.2. Evidencije, praćenje i izvještavanje u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja

Evidencije

U RS nije uspostavljena jedinstvena funkcionalna baza podataka o vršnjačkom nasilju i provedenim mjerama i aktivnostima prevencije koja bi bila u funkciji razmjene podataka i

²⁴ Uputstvo o načinu realizacije programa, projekata i drugih aktivnosti u školama (Službeni glasnik RS broj 2/18 i broj 22/23), osnovne škole; Uputstvo o načinu realizacije programa, projekata i drugih aktivnosti u školama (Službeni glasnik RS broj 24/19), srednje škole

informacija između nadležnih institucija radi utvrđivanje efikasnosti postojećih i planiranja novih mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u budućem periodu. Ne postoji konkretna institucija koja je zadužena da podatke o vršnjačkom nasilju i njegovoj prevenciji prikuplja i objedinjava u jednu cjelinu.

Nadležne institucije uglavnom raspolažu parcijalnim evidencijama i/ili dokumentacijom u vezi sa slučajevima vršnjačkog nasilja gdje su iste provodile određene aktivnosti. Sadržaj pojedinačnih evidencijskih, način njihovog vođenja i ažuriranja ne omogućava potpuno i pouzdano izvještavanje i sticanje cjelovitog uvida o učestalosti i intenzitetu vršnjačkog nasilja, te preduzetim mjerama na nivou RS u cjelini.

Tabela broj 3 – Evidencije institucija o vršnjačkom nasilju

Institucija	Opis raspoloživih evidencija o vršnjačkom nasilju
MPK	Parcijalne evidencije uspostavljene na osnovu nepotpunih i nepouzdanih podataka o vršnjačkom nasilju koje dostavljaju škole.
MPOS	Ne postoje zasebne evidencije o vršnjačkom nasilju. Raspolažu podacima o vršnjačkom nasilju u formi u kojoj ih dostavi MPK kao segment podataka o nasilju zlostavljanju ili zanemarivanju djece.
MZSZ	Ne vode se zasebne evidencije o vršnjačkom nasilju.
MUP	Informaticki podržane evidencije o prijavama vršnjačkog nasilja po kojima je MUP preduzimalo određene operativne aktivnosti.
Škole	Evidencije o vršnjačkom nasilju se uglavnom vode na nivou polugodišta u formi popunjenoj obrasca kreiranog od strane MPK, a obrazac se, po pravilu, popunjava neposredno prije njegovog dostavljanja MPK.

Izvor: GSRJS RS na osnovu dokumentacije iz institucija

Evidencije o provedenim mjerama i aktivnostima prevencije vršnjačkog nasilja na nivou RS ne postoje, niti su uspostavljeni mehanizmi izvještavanje o realizaciji mjera i aktivnosti koji omogućavaju izradu takvih evidencijskih. Institucije ne izrađuju zasebne izvještaje o realizaciji mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja koji bi eventualno bili osnova za uspostavljanje odgovarajućih evidencijskih.

Praćenje i izvještavanje

Praćenje i izvještavanje o vršnjačkom nasilju i realizaciji mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja propisima nije formalno uređeno, niti je uspostavljeno na način koji omogućava:

- Pouzdano i blagovremeno periodično izvještavanje o vršnjačkom nasilju sa utvrđenim svim potrebnim podacima o konkretnom slučaju i preduzetim mjerama i izradu jedinstvenog izvještaja za RS u cjelini;
- Izvještavanje i blagovremenu razmjenu informacija i dokumenata između nadležnih institucija o svakom pojedinačnom slučaju vršnjačkog nasilja u cilju sinergijskog djelovanja;
- Jedinstveno izvještavanje o preduzetim mjerama i aktivnostima, angažovanim resursima i postignutim rezultatima na planu prevencije vršnjačkog nasilja, na nivou pojedinačnih mjera i aktivnosti, pojedinačnih institucija i RS u cjelini;
- Kontinuiran uvid u stanje vršnjačkog nasilja, broju, vrsti mjera i aktivnosti prevencije, angažovanim resursima i ostvarenim rezultatima provedenih mjerama i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u RS.

Institucije u posmatranom periodu nisu izrađivale zasebne periodične izvještaje o realizovanim mjerama i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja. Praćenje i izvještavanje o vršnjačkom nasilju i njegovoj prevenciji i postupanje nadležnih institucija u kontekstu vršnjačkog nasilja u određenoj mjeri se može sagledavati na osnovu izvještavanja po relevantnim protokolima, godišnjeg izvještavanja o radu institucija, izvještavanja o radu stručnih saradnika, drugih izvještaja koji se na neki način tiču vršnjačkog nasilja i njegove prevencije, kao i dokumentacije o pojedinačnim slučajevima vršnjačkog nasilja kojima raspolažu nadležne institucije.

Reviziji nije dokumentovano da su nadležne institucije analizirale raspoložive podatke, informacije i dokumente u vezi sa kompleksnim slučajevima vršnjačkog nasilja, poput onih gdje je bio uključen veći broj različitih institucija i gdje su uloženi određeni prigovori i žalbe.²⁵ Uvidom u dostavljenu dokumentaciju u vezi sa pojedinačnim takvim predmetima, revizija je uočila niz izazova u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije.

Po pravilu, vršnjačko nasilje traje duži vremenski period, nije blagovremeno prepoznato ili prijavljeno, a u određenom trenutku je eskaliralo. Takođe, u pojedinim slučajevima nadležne institucije, a prvenstveno škole, nisu reagovale blagovremeno i/ili na odgovarajući način. Uočljiva je nedovoljna i neefektivna komunikacija, saradnja i razmjena dokumentacije i informacija između nadležnih institucija, kao i nejasnoće u pogledu njihovih obaveza i nadležnosti. Pojedini slučajevi ukazuju na disfunkcionalnost porodica učesnika u vršnjačkom nasilju, kao i nedovoljnu saradnju roditelja i škole. Institucije i pojedinci koji su na određeni način uključeni u pojedinačne slučajeve vršnjačkog nasilja imaju različite stavove u pogledu postojanja vršnjačkog nasilja, a naročito u pogledu intenziteta nasilja i mjera koje treba preduzeti.

Praćenje i izvještavanje od strane škola i MPK

Škole o vršnjačkom nasilju izvještavaju prvenstveno po osnovu obaveze utvrđene Protokolom o vršnjačkom nasilju. Odredbe ovog protokola u kontekstu praćenja i izvještavanja o njegovoj realizaciji su nedovoljno konkretne i jasne. Nije utvrđeno ko i na koji način treba da prati realizaciju Protokola o vršnjačkom nasilju, niti je identifikovana jedna institucija koja, na nivou RS, treba da prikuplja i analizira podatke i informacije u vezi sa vršnjačkim nasiljem i njegovom prevencijom i o tome eventualno izvještava Vladu RS. Protokolom nije definisana forma i sadržaj evidencija o prijavama ili dojavama o nasilju među djecom i mladima i postupanju po prijavama ili dojavama, niti je utvrđen konkretni obrazac za evidenciju podataka o nasilju, rokovi i način izvještavanja i sl.

Povremeno su pojedine škole, pozivajući se na navedeni protokol, dostavljale MPK informacije o konkretnim slučajevima vršnjačkog nasilja, po pravilu veoma rijetko i kada se radi o težem intenzitetu nasilja. Na zahtjev MPK, prvenstveno kada se MPK neko žalio na postupanje institucija, škole su dostavljale raspoložive dokumente o konkretnom slučaju vršnjačkog nasilja i postupanju po istom. Na osnovu dostavljenih podataka i dokumenata o vršnjačkom nasilju, MPK nije vršilo analize i kreiralo izvještaje koji bi bili u funkciji utvrđivanja i praćenja stanja i izazova u ovoj oblasti.

U kontekstu izvještavanja po relevantnim protokolima, MPK je za osnovne škole kreiralo dva zasebna obrasca za vođenje evidencija i izvještavanje o vršnjačkom nasilju i nasilju nad djecom²⁶, dok je za srednje škole kreiran jedinstven obrazac²⁷ za izvještavanje po oba

---

²⁵ Treba istaći da je Ombudsman za djecu Republike Srpske u svojim izvještajima o radu u posmatranom periodu analizirao slučajeve vršnjačkog nasilja u koje je bio uključen i ukazivao na uočene izazove i potrebu unapređenja stanja u ovoj oblasti.

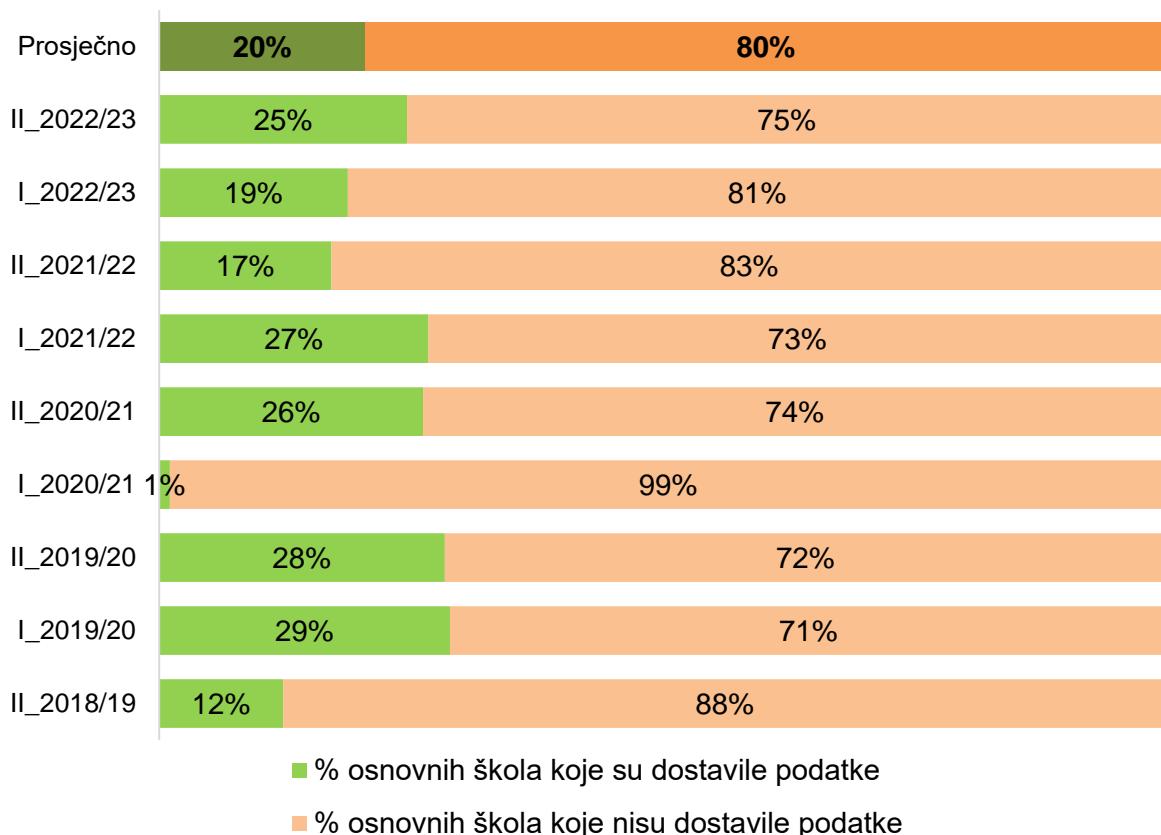
²⁶ Obrazac za vođenje evidencije za Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u obrazovnom sistemu i Obrazac za vođenje evidencije za Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece

²⁷ Obrazac za primjenu protokola

protokola. Obrasci su relativno kompleksni, podložni različitom tumačenju i posljedično tome popunjavanju istih od strane škola. MPK je dostavilo obrasce školama, međutim nije postignuta obaveznost pravovremenog i kontinuiranog izvještavanja i primjene navedenih obrazaca, niti je ostvaren jedinstven način njihovog popunjavanja.

U posmatranom periodu izvještaje o realizaciji protokola, odnosno podatke o vršnjačkom nasilju škole nisu redovno i u kontinuitetu dostavljale MPK, a što se naročito odnosi na osnovne škole.

Grafikon broj 3 – Učestalost izvještavanja, odnosno dostave podataka o vršnjačkom nasilju MPK od strane osnovnih škola u periodu od početka 2019. do sredine 2023. godine

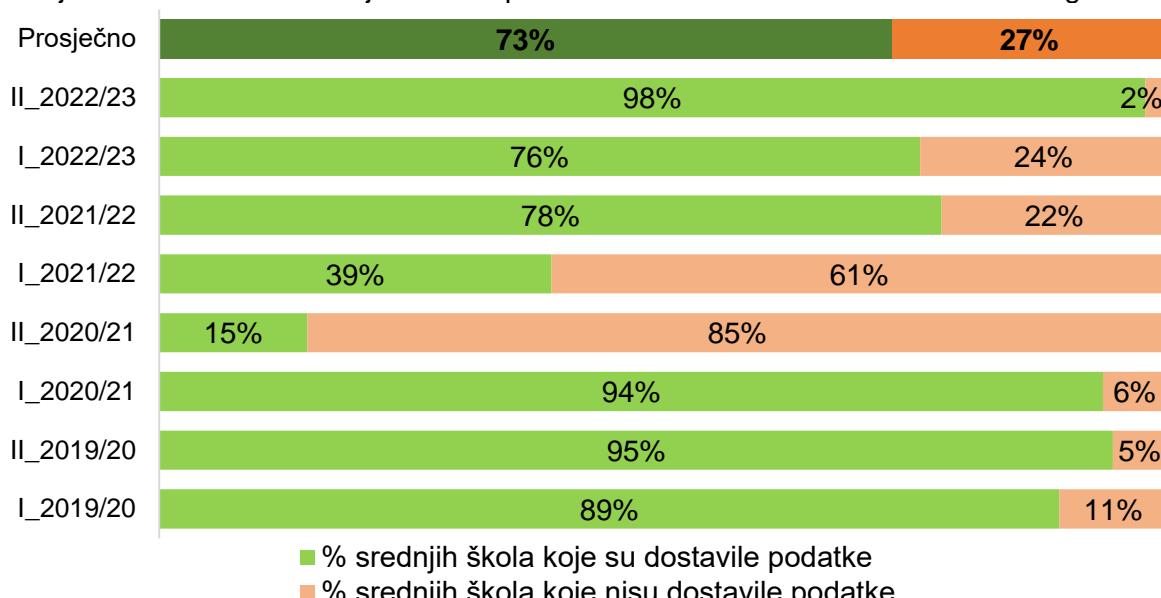

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Posmatrano po polugodištima, podaci MPK pokazuju da je, u prosjeku, svaka peta osnovna škola dostavljala izvještaj. Pri tome oko 60% osnovnih škola ni jedanput nije dostavilo navedeni izvještaj MPK. Manji broj osnovnih škola koje su dostavile izvještaj MPK, u prosjeku njih 28%, je u dostavljenom izvještaju evidentiralo slučajevе vršnjačkog nasilja, dok je većina škola navodila da nisu imale slučajevе vršnjačkog nasilja u periodu za koji su izvještavale.

Srednje škole su značajno učestalije izvještavale MPK, odnosno dostavljale obrasce za primjenu protokola sa podacima o eventualnim slučajevima vršnjačkog nasilja i nasilja nad djecom. U periodu od sredine 2019. do sredine 2023. godine u prosjeku, posmatrano po polugodištima, oko 3/4 srednjih škola je izvještavalo MPK. U drugom polugodištu školske 2022/2023 godine gotovo sve srednje škole su dostavile izvještaj MPK. Kao i kod osnovnih škola, prosječno 28% srednjih škola koje su izvještavale MPK u dostavljenom izvještaju su evidentirale slučajevе vršnjačkog nasilja.

Grafikon broj 4 – Učestalost izvještavanja, odnosno dostave podataka o vršnjačkom nasilju MPK od strane srednjih škola u periodu od sredine 2019. do sredine 2023. godine

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Škole su, u kontekstu izvještavanja MPK, različito tumačile vršnjačko nasilje i obavezu izvještavanja. Iako škole imaju obavezu da MPK izvještavaju na nivou svakog polugodišta, većina škola u periodu od 2019. do sredine 2023. godine nije polugodišnje izvještavala MPK, u prosjeku škole to nisu činile u 3/5 slučajeva. Pojedine škole su dostavljale MPK podatke za slučajeve kada postoje indikacije koje se mogu dovesti u vezu sa vršnjačkim nasiljem, dok pojedine škole smatraju da trebaju izvještavati u slučajevima, uslovno rečeno, višeg intenziteta vršnjačkog nasilja. Škole su najčešće u izvještajima navodile da nisu imale slučajeva vršnjačkog nasilja, gotovo 3/4 onih koje su dostavile izvještaje.

Škole nisu uvijek koristile identične obrasce za dostavu podataka MPK o vršnjačkom nasilju. Određena polja u obrascu škole su tumačile na različite načine, te u skladu sa tim unosile drugačije podatke. U pojedinim slučajevima u obrascu nisu uneseni svi podaci, a dio srednjih škola je dostavljao zbirne podatke za veći broj slučajeva vršnjačkog nasilja.

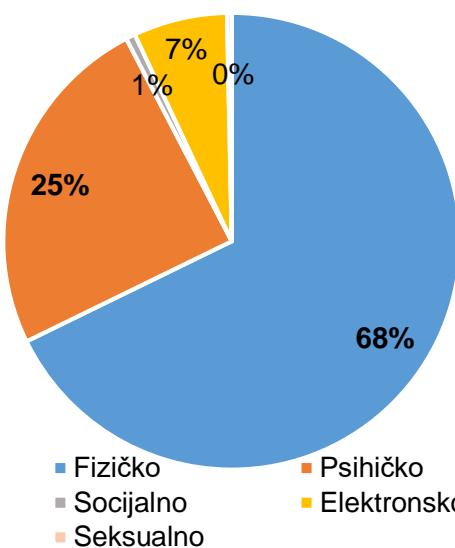
MPK je od većeg broja podataka sadržanih u dostavljenim obrascima od strane osnovnih škola, suštinski objedinjavalo samo podatke o oblicima nasilja. Pri tome prisutne su greške i nedosljednosti u popunjavanju obrazaca od strane škola, kao i prilikom objedinjavanja podataka u MPK. Kada su u pitanju srednje škole, MPK je na nivou polugodišta objedinjavalo sve dostavljene podatke o vršnjačkom nasilju i nasilju nad djecom, ali su i ovdje bile prisutne greške i nedosljednosti u popunjavanju obrazaca od strane srednjih škola, kao i teškoće i greške prilikom objedinjavanja podataka.

Objedinjavanje podataka o vršnjačkom nasilju u MPK je vršeno manuelno, po pravilu na nivou polugodišta. Zbirne podatke o vršnjačkom nasilju MPK je koristilo za izvještavanje prema MPOS, a reviziji nije prezentovano da su u MPK vršene analize podataka o vršnjačkom nasilju dostavljenih iz škola.

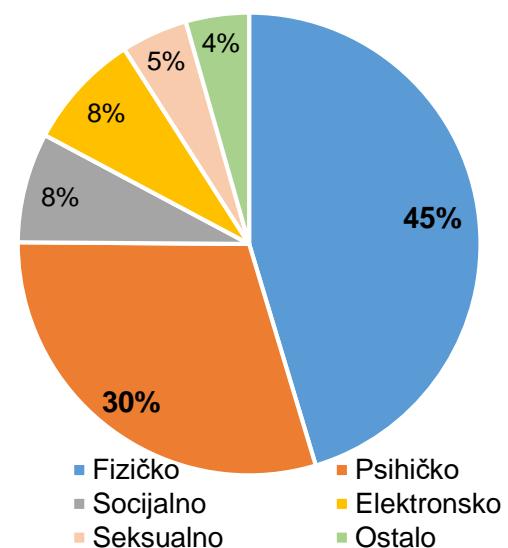
Okolnosti u pogledu učestalosti dostavljanja podataka, tumačenja vršnjačkog nasilja, korišćenih obrazaca i načina njihovog popunjavanja u školama, kao i načina objedinjavanja podataka u školama su uticale da MPK ne raspolaže sa kompletним i dovoljno pouzdanim zbirnim podacima i evidencijama o počinjenom vršnjačkom nasilju i preduzetim aktivnostima u školama koje bi omogućile sagledavanje stanja u pogledu vršnjačkog nasilja u vaspitno-obrazovnom sistemu RS. MPK nije prezentovalo reviziji da je preduzimalo konkretne aktivnosti da se sadržaj i kvalitet podataka dostavljenih od strane škola poboljša i kreiraju funkcionalne i pouzdane evidencije o vršnjačkom nasilju u školama na nivou RS u cijelini.

Raspoloživi podaci MPK ukazuju da je u periodu od 2019. do sredine 2023. godine u strukturi vršnjačkog nasilja u osnovnim školama dominantan oblik nasilja bilo fizičko nasilje sa preko 2/3 učešća, dok je psihičko nasilje učestvovalo sa 1/4. U srednjim školama u strukturi vršnjačkog i nasilja nad djecom fizičko nasilje takođe ima najveće učešće, uz značajno učešće i psihičkog nasilja. Drugi oblici nasilja su znatno manje zastupljeni, kako u osnovnim tako i u srednjim školama, što je vidljivo na sljedećim grafikonima.

Grafikon broj 5 – Struktura vršnjačkog nasilja po oblicima nasilja u osnovnim školama u periodu od početka 2019. do 30.06.2023. godine

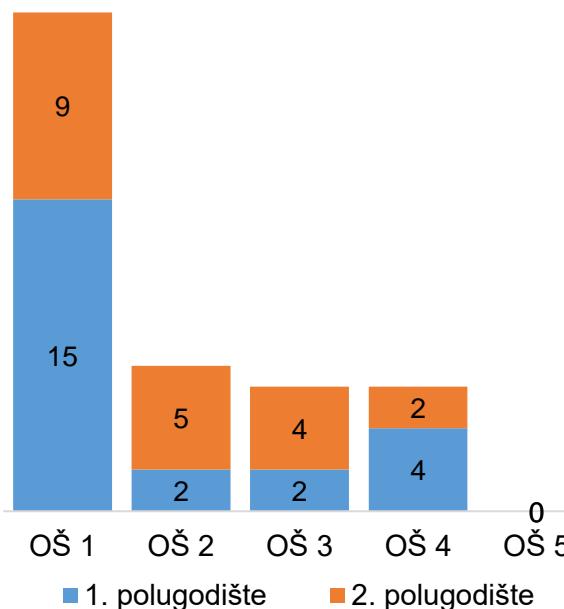
Grafikon broj 6 – Struktura vršnjačkog nasilja i nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja djece po oblicima nasilja u periodu od sredine 2019. do 30.06.2023. godine

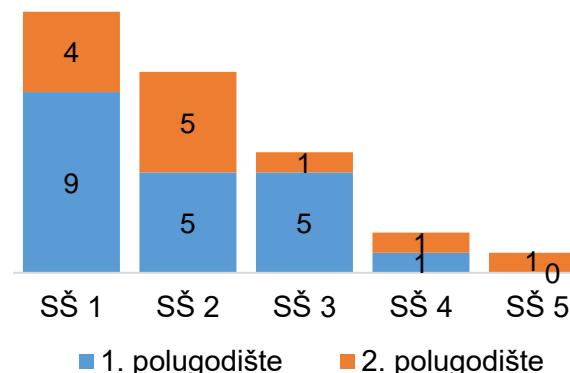
Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Deset škola, koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem, evidentirale su u školskoj 2022/2023 godini ukupno 75 slučajeva vršnjačkog nasilja, uz značajne razlike u broju slučajeva između škola i između polugodišta, ali i prirode slučajeva koji su evidentirani.

Grafikon broj 7 – broj slučajeva vršnjačkog nasilja u posmatrаниm osnovnim školama u školskoj 2022/2023. godini

Grafikon broj 8 – broj slučajeva vršnjačkog nasilja u posmatranim srednjim školama u školskoj 2022/2023. godini

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz škola

Slučajevi vršnjačkog nasilja su uglavnom rješavani na nivou škole, odnosno škole su u 1/4 slučajeva procijenile da je potrebno formalno obavijestiti druge institucije, poput policije i CSR o konkretnom slučaju vršnjačkog nasilja. U strukturi nasilja prema oblicima dominantno je bilo fizičko nasilje 47%, zatim psihičko 35% i elektronsko 12%, dok su seksualno i socijalno znatno manje zastupljeni.²⁸

Posmatrane škole imaju različite prakse u pogledu obima, vrste, sadržaja i naziva izvještaja i drugih dokumenata u kojima se evidentiraju poslovi i aktivnosti koje provode uključujući i one koji se tiču vršnjačkog nasilja i prevencije. Najčešće su izrađivani izvještaji kao što su izvještaj/analiza realizacije godišnjeg programa rada škole, izvještaj o radu stručnih saradnika, izvještaj o radu školskog multisektorskog tima, a poslovi i aktivnosti u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja se evidentiraju i u različitim pojedinačnim dokumentima, sveskama i sl. Pri tome često se isti podaci vode i evidentiraju u različitim dokumentima.

Iz relativno velikog obima izvještaja i dokumenata je vidljivo da su u školama realizovane određene radionice i edukacije u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja, da su obavljeni razgovori predstavnika škole sa učenicima sa rizikom u ponašanju, počiniocima i žrtvama vršnjačkog nasilja, kao i njihovim roditeljima, da su izrađivani individualni planovi brige o učenicima, da su izricane vaspitno-disciplinske mjere počiniocima nasilja i sl. Međutim, raspoloživi izvještaji i dokumenti ne obezbeđuju informacije o efikasnosti mera i aktivnosti koje su realizovane u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja.

Način i učestalost izvještavanja od strane škola, forma obrazaca za evidencije i izvještavanje o vršnjačkom nasilju i u njima sadržani podaci uglavnom ne pružaju MPK mogućnost praćenja i analize realizacije prevencije vršnjačkog nasilja u školama jer su primarno fokusirani na konkretne slučajeve vršnjačkog nasilja i postupanje po istima. Kako škole nisu dostavljale MPK neke druge izvještaje u kojima su sadržani podaci o realizaciji mera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja, MPK suštinski nema uvid i ne prati realizaciju tih mera. U skladu sa tim MPK nije izrađivalo niti raspolagalo sa izvještajima o realizaciji prevencije vršnjačkog nasilja.

Praćenje i izvještavanje od strane RPZ

U cilju polugodišnjeg izvještavanja o realizaciji programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“ i radu školskih multisektorskih timova, gotovo sve škole dostavljaju RPZ zahtijevane podatke na utvrđenom obrascu. RPZ je objedinio dostavljene podatke iz škola i izradio izvještaje o radu multisektorskih timova osnovnih i srednjih škola RS za školsku 2021/2022. godinu. Podaci u izvještajima škola, kao i u izvještaju koji je sačinio RPZ, su uglavnom kvantitativne prirode i ne odnose se direktno na oblast vršnjačkog nasilja, te kao takvi ne omogućavaju uvid u stanje u ovoj oblasti i praćenje realizacije relevantnog potcila koji se odnosi na prevenciju vršnjačkog nasilja. Eventualno se realizovane edukacije i radionice, te najčešći indikatori iz Liste za sistematizovanje nastavničkih opservacija koji su navedeni u izvještajima mogu dovoditi u vezu sa djelovanjem škola u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije.

---

²⁸ Prilog broj 4 – podaci o vršnjačkom nasilju u školama koje su obuhvaćene detaljnijim ispitivanjem

RPZ je provodio spoljašnje vrednovanje kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada u školama i sačinjavao odgovarajuće izvještaje, a u 2022. godini, na osnovu tih izvještaja, izradio je analize spoljašnjeg vrednovanja kvaliteta rada osnovnih i srednjih škola koje su dostavljene MPK i objavljene na internet stranici RPZ. Kako RPZ procjenu kvaliteta rada škola vrši na dokumentacionoj osnovi bez suštinskog i detaljnog ispitivanja postupanja škola, uključujući i oblast vršnjačkog nasilja, praćenje i sagledavanje djelovanja škola u kontekstu prevencije vršnjačkog nasilja iz navedenih dokumenata moguće je u veoma ograničenoj mjeri. Pojedinim školama su date preporuke koje su u vezi sa prevencijom vršnjačkog nasilja, poput upoznavanja roditelja i članova tima sa protokolima i njihovo isticanje na vidnim mjestima, razvijanje zdravih životnih navika i preveniranje vršnjačkog nasilja, te intenziviranja rada školskih multisektorskih timova.

U školama se radi unapređenja kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada provodi samovrednovanje koje vrši sama škola, i spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada škole koje vrši RPZ. U širem smislu, vrednovanjem su obuhvaćeni i segmenti rada škole značajni za oblast vršnjačkog nasilja, naročito pojedini indikatori u okviru područja, odnosno standarda 4 „Podrška učenicima“.

Praćenje i izvještavanje od strane MUP

MUP raspolaže, na nivou organizacionih jedinica i ministarstva, odnosno RS u cjelini, sa informatički podržanim evidencijama o podnesenim prijavama vršnjačkog nasilja, kod kojih je ovo ministarstvo preduzimalo određene operativne aktivnosti. U informacioni sistem su ažurno unošeni podaci o postupanju MUP po prijavama vršnjačkog nasilja, mjestu događaja, obliku nasilja, polu i starosti počinilaca i žrtava, posljedicama koje su nastupile kod žrtava vršnjačkog nasilja. Navedeno omogućava kontinuiran uvid u stanje u pogledu prijava vršnjačkog nasilja i postupanja MUP po istima, kreiranje izvještaja sa različitim podacima, te detaljnije analize raspoloživih podataka o vršnjačkom nasilju.²⁹

Tabela broj 4 – Podaci MUP o prijavama vršnjačkog nasilja u RS u periodu od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine

R. b.	Postupanje MUP po prijavama vršnjačkog nasilja	2019	2020	2021	2022	I-VI 2023	Uku- pno	Uče- šće
1.	Broj podnesenih izvještaja Okružnom javnom tužilaštvu o počinjenom krivičnom djelu	10	7	10	22	16	65	39%
2.	Broj podnesenih izvještaja Okružnom javnom tužilaštvu o preduzetim mjerama i radnjama	3	7	5	11	9	35	21%
3.	Broj podnesenih zahtjeva za prekršajni postupak	8	17	11	10	7	53	32%
4.	Broj izdatih prekršajnih naloga	0	0	0	0	0	0	0%
5.	Postupak završen unutar organa škole			3	2	5	3	13
Ukupno		21	34	28	48	35	166	100%

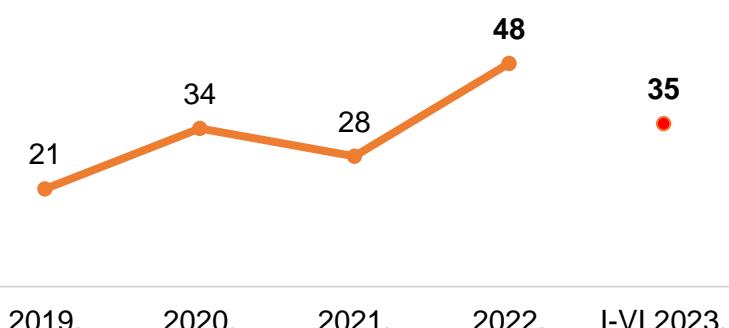
Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MUP

²⁹ Prilog broj 5 – Podaci MUP o prijavama vršnjačkog nasilja u RS u periodu od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine

Prema podacima MUP, relativno je mali broj prijava, odnosno slučajeva vršnjačkog nasilja koji su riješeni na nivou škole, njihovo učešće je 8%. U 3/5 slučajeva MUP je podnio Okružnom javnom tužilaštvu izvještaj o počinjenom krivičnom djelu ili izvještaj o preduzetim mjerama i radnjama, a u 1/3 slučajeva podnesen je zahtjev za prekršajni postupak.

Podaci MUP pokazuju trend rasta prijava slučajeva vršnjačkog nasilja u periodu od 01.01.2019. do 31.12. 2022. godine, a broj prijava za prvih šest mjeseci 2023. godine ukazuju da će se trend rasta nastaviti i u toj godini.

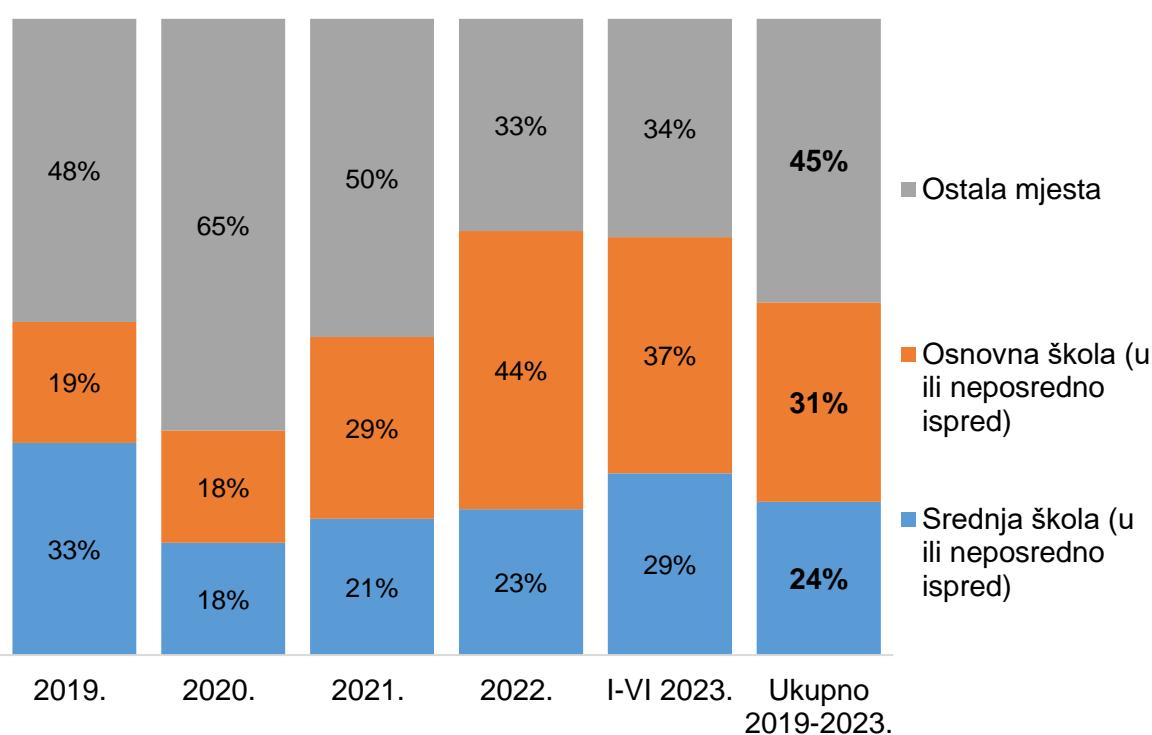
Grafikon broj 9 – Broj prijava vršnjačkog nasilja u RS, po godinama, u periodu 01.01.2019. do 30.06.2023. godina

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MUP

U kontekstu mesta događanja slučajeva vršnjačkog nasilja, u posmatranom periodu, uočljiv je porast učešća slučajeva koji se dešavaju u školi ili neposrednom školskom okruženju, a što je naročito izraženo u osnovnim školama. Oko 1/3 slučajeva vršnjačkog nasilja i dalje se dešava izvan vaspitno-obrazovnih ustanova.

Grafikon broj 10 – Mesta događaja slučajeva vršnjačkog nasilja u periodu od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine (% iskazano)

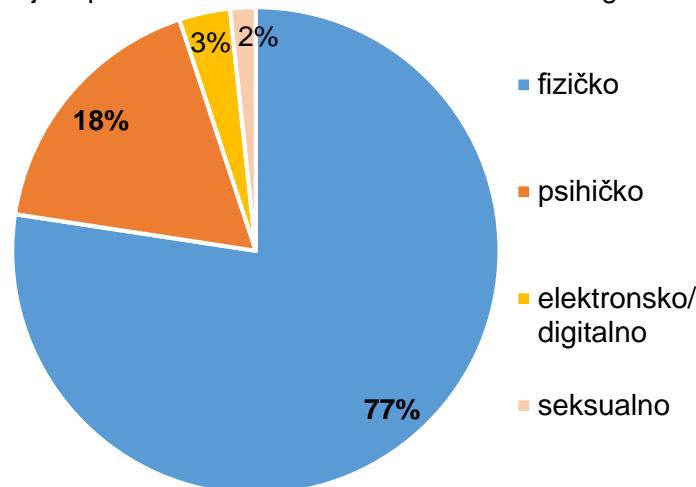

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MUP

Počinioci vršnjačkog nasilja su dominantno dječaci (94%) i po pravilu su starijeg uzrasta, odnosno preko 14 godina. Kada su u pitanju žrtve vršnjačkog nasilja, dominantno je učešće dječaka žrtava, kao i kada su u pitanju počinioci, s tim da je to učešće nešto manje izraženo.

Podaci MUP, u posmatranom periodu, pokazuju da je fizičko nasilje dominantan oblik vršnjačkog nasilja, sa preko 3/4 učešća, uz značajno učešće i psihičkog nasilja. Otuda se kao najčešća posljedica kod žrtava javlja laka tjelesna povreda, sa preko 1/2 učešća i teška tjelesna povreda sa 6% učešća. Smrtnih ishoda nije bilo. Imajući u vidu i podatke MPK o strukturi oblika nasilja u školama, može se uočiti da se nadležne institucije, prije svega MUP i škole, uglavnom bave fizičkim nasiljem među učenicima.

Grafikon broj 11 – Učešće pojedinih oblika vršnjačkog nasilja u periodu od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka iz MUP

O vršnjačkom nasilju i realizaciji mjera i aktivnosti, MUP je uopšteno izvještavao u svojim godišnjim izvještajima o radu, a za pojedine mjere i aktivnosti je sačinjavao pojedinačne izvještaje o njihovoj realizaciji sa detaljnijim podacima.

Godišnje izvještavanje institucija

Godišnji izvještaji o radu nadležnih institucija koji se odnose na period od 2019. do 2022. godine uglavnom ne sadrže podatke i informacije u kontekstu vršnjačkog nasilja i njegove prevencije, budući da u godišnjim planovima rada tih institucija nisu ni utvrđeni konkretni strateški i operativni ciljevi, mjere i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja. U širem kontekstu posmatrano određeni ciljevi, mjere i aktivnosti koje su realizovane mogu se reflektovati i na oblast vršnjačkog nasilja.

U godišnjem izvještaju MPK za 2019. godine u dijelu koji se odnosi na izradu zakona i podzakonskih propisa, navodi se da je pripremljen i usvojen Protokol o vršnjačkom nasilju, a donošenje istog nije bilo planirano.

U godišnjim izvještajima o radu MZSZ ukazuje se na realizovane mјere i aktivnosti koje se tiču mentalnog i reproduktivnog zdravlja djece, suzbijanja zloupotrebe opojnih droga i sl.

U godišnjim izvještajima o radu RPZ ukazuje se na realizovane mјere i aktivnosti u cilju osiguranja adekvatne podrške učenicima i njihovim porodicama kroz realizaciju programa „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“.

U godišnjim izvještajima o radu MUP za 2019., 2020. i 2021. godinu ne izvještava se konkretno o vršnjačkom nasilju, ali se ukazuje na programe, projekte, edukativna predavanja i kampanje koje je MUP realizovao u školama u kontekstu zaštite djece od nasilja, prevencije maloljetničke delinkvencije i vršnjačkog nasilja, prevencije i rada na sprečavanju seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece u digitalnom okruženju, škola bez opojnih droga i sl.

U izvještaju o radu MUP-a za 2022. godinu izdvojeno je posebno poglavlje pod nazivom "Vršnjačko nasilje" gdje su prezentovani osnovni podaci o broju slučajeva vršnjačkog nasilja, ishodima, počiniocima, žrtvama, posljedicama po žrtve i sl. Takođe se navodi da je MUP u kontekstu vršnjačkog nasilja sarađivao sa drugim subjektima u čijoj je nadležnosti zaštita djece i mladih, te samostalno provodio različite preventivne kampanje koje su usmjerene na prevenciju društveno neprihvatljivog i nezakonitog ponašanja te promociju pozitivnih stilova života mladim. Radi se uglavnom o kvantitativnim podacima o vršnjačkom nasilju i realizovanim preventivnim aktivnostima u smislu edukacija i kampanja.

Protokolom o nasilju nad djecom³⁰ je propisana obaveza da svako nadležno ministarstvo ima obaveze praćenja provođenja protokola i izvještavanja. U tom kontekstu MUP, MZSZ, JZU Institut za javno zdravstvo Republike Srpske i MPK su pripremali podatke i iste uglavnom dostavljali MPOS. Reviziji nije dokumentovano da su navedene institucije potpisnice protokola na druge načine pratile realizaciju ovog protokola i o tome eventualno nekoga izvještavale.

U posmatranom periodu MPOS je izradilo Izvještaj o primjeni Protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece za 2019. godinu koji je Vlada RS usvojila početkom 2021. godine. Izvještaj sadrži podatke koji su u protokolu navedeni kao neophodni. Međutim, podaci u navedenom izvještaju su nepotpuni i nepouzdani zbog različite forme i sadržaja podataka koje su dostavljale druge institucije, nekompletnosti dostavljenih podataka iz pojedinih institucija i mogućnosti dupliranja podataka s obzirom da se dostavljaju iz različitih institucija. Stoga se ovaj izvještaj suštinski svodi na nepotpune i nepouzdane zbirne statističke podatke u vezi sa slučajevima nasilja nad djecom u RS i ne pruža ni minimalne informacije o realizaciji ciljeva navedenog protokola.

Prevencija nasilja nad djecom i potreba za istom, u navedenom izvještaju MPOS, se uopšteno pominju, bez prezentovanja podataka i informacija u vezi sa eventualno utvrđenim mjerama i aktivnostima prevencije, načinom njihovog provođenja i ostvarenim rezultatima. Vršnjačko nasilje se pominje u dijelu izvještaja koji se odnosi na podatke MPK, bez posebne elaboracije podataka i dovođenja u vezu sa drugim podacima o nasilju, zlostavljanju ili zanemarivanju djece.

MPOS nije sačinjavalo niti Vladi RS dostavljalo izvještaje o realizaciji Protokola o nasilju nad djecom nakon 2019. godine. Kao osnovni razlog za ovaku situaciju predstavnici MPOS upravo i navode nemogućnost prezentovanja potpunih i pouzdanih podataka o nasilju nad djecom na nivou RS. Međutim, reviziji nije dokumentovano da su preduzimane aktivnosti u cilju da se otklone uočeni nedostaci i obezbijedi odgovarajuće informisanje Vlade RS. Podaci, koje su institucije obveznici izvještavanja dostavile MPOS za 2020., 2021. i 2022. godinu, su u veoma sličnoj formi kao i za 2019. godinu, s tim da za 2022. godinu podatke nisu dostavile sve institucije.

---

³⁰ Poglavlje VI Protokola o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece - OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SARADNJE

4. ZAKLJUČCI

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske je provela reviziju učinka „Prevencija vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj“ sa ciljem da ispita da li je prevencija vršnjačkog nasilja uspostavljena i da li se provodi na način koji obezbeđuje njenu efikasno funkcionisanje, te da se na osnovu provedenih ispitivanja nadležnim institucijama ponude preporuke čijim provođenjem je moguće unaprijediti funkcionisanje i rezultate prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj.

Na osnovu nalaza revizije učinka, prezentovanih u prethodnim poglavljima, utvrđeni su zaključci. **Osnovni zaključak ove revizije je da sistem prevencije vršnjačkog nasilja nije u potpunosti uspostavljen i ne funkcioniše na način koji obezbeđuje efikasnu prevenciju vršnjačkog nasilja.**

4.1. U strateškom okviru nisu iskazana strateška opredjeljenja, ciljevi i prioriteti koji se odnose na vršnjačko nasilje i sistemsku prevenciju vršnjačkog nasilja, kao dijelu borbe protiv nasilja nad djecom, odnosno nasilja u društvu.

Ispitivanja revizije su pokazala da na nivou Republike Srpske ne postoji strategija koja se odnosi na prevenciju vršnjačkog nasilja, a u postojećim strateškim dokumentima – strategijama koje se odnose na dječiju zaštitu, socijalnu zaštitu, obrazovanje i vaspitanje, nisu iskazana strateška opredjeljenja, strateški ciljevi i prioriteti institucija Republike Srpske u pogledu vršnjačkog nasilja i prevencije vršnjačkog nasilja kao dijela opšte prevencije nasilja nad djecom.

Postojanje relevantnih strategija je potrebna pretpostavka sistemskog, organizovanog i koordinisanog djelovanja institucija Republike Srpske u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja i pretpostavka efikasnog operativnog planiranja i provođenja prevencije vršnjačkog nasilja.

4.2. Pravni okvir nije prepoznao vršnjačko nasilje i prevenciju vršnjačkog nasilja, uloge, nadležnosti i odgovornosti institucija u institucionalnoj prevenciji vršnjačkog nasilja.

Vršnjačko nasilje, prevencija vršnjačkog nasilja, uloge, nadležnosti i odgovornosti institucija sistema nisu regulisane posebnim zakonom i podzakonskim propisima. U postojećim zakonima koji uređuju materiju obrazovanja i vaspitanja, dječije zaštite, socijalne zaštite i drugih zakona koji se odnose na nasilje u društvu nije prepoznato vršnjačko nasilje kao izražen vid nasilja nad djecom. Kao posljedica pravne neuređenosti ove materije izostalo je jedinstveno pojmovno određenje vršnjačkog nasilja.

U nedostatku relevantnih pravnih normi koje se odnose na vršnjačko nasilje, ministarstva u Vladi Republike Srpske su posebnim protokolima, Protokolom o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske i Protokolom o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece, uredili međusobne odnose u postupanju po prijavama o vršnjačkom nasilju i uloge institucija u njihovoj nadležnosti. Pomenuti protokoli, s obzirom na karakter, sadržaj, uključenost institucija, nisu mogli nadomjestiti nepostojanje zakonskih i podzakonskih propisa.

4.3. Mjere i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja nisu jasno definisane i sistematizovane u programsko-planskim dokumentima.

Određeni programi koji se dijelom tiču i prevencije vršnjačkog nasilja su izrađivani na nivou pojedinačnih institucija i bili su međusobno nepovezani i neusklađeni. Prvi opšti Program prevencije Vlada Republike Srpske je usvojila početkom juna 2023. godine kojim su utvrđene mjere i aktivnosti, način njihovog provođenja i odgovorne institucije, ali bez utvrđenih prioriteta i dinamike provođenja mjeru i aktivnosti. Pojedine institucije poput Ministarstva unutrašnjih poslova su donijele planove iz svoje nadležnosti. Program i planovi

su sadržajni u pogledu planiranih mjera i aktivnosti, ali im nedostaju identifikovani potrebni resursi za provođenje mjera i aktivnosti i jasni, konkretni, mjerljivi i vremenski određeni indikatori za praćenje uspješnosti provođenja mjera i aktivnosti.

Program „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“, nema karakteristike programskog dokumenta (nedostatak konkretnih mjera i aktivnosti, angažovanih resursa, odgovornih institucija i lica i planiranih rezultata), provodi se duže vrijeme, ali bez povratnih informacija o postignutim rezultatima provođenja programa u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja.

4.4. Sistemska koordinacija djelovanja institucija nije na nivou koji u potpunosti obezbjeđuje efikasnost i efektivnost provedenih mjera prevencije vršnjačkog nasilja.

Institucije koje provode mjere i aktivnosti imaju uglavnom parcijalne podatke o angažovanim resursima, provedenim mjerama i aktivnostima i postignutim rezultatima na prevenciji vršnjačkog nasilja. Ne postoje na jednom mjestu objedinjeni i sistematizovani podaci i informacije o angažovanim resursima, provedenim mjerama i aktivnostima, postignutim rezultatima i sinergijskom efektu prevencije vršnjačkog nasilja.

Nisu se provodile analize i evaluacije provedenih mjera i aktivnosti kako bi se utvrdili postignuti rezultati i dugoročno prepoznatljivi efekti i inovirale mjerne i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja. Evidentno je postojanje koordinacije rada između pojedinačnih institucija, međutim nije u potpunosti postignuta efektivna koordinacija između svih institucija angažovanih na prevenciji vršnjačkog nasilja koja je neophodna radi sinergijskog efekta prevencije vršnjačkog nasilja.

4.5. Aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja su realizovane uglavnom u školama, kako angažovanjem sopstvenih resursa škola, tako i angažovanjem drugih institucija i organizacija.

Škole raspolažu sa resursima za prevenciju vršnjačkog nasilja. Oko 3/4 škola ima angažovana dva stručna saradnika uglavnom pedagoga i psihologa, a manji broj škola ima angažovane i socijalne radnike i/ili druge stručne saradnike. Škole su sa sopstvenim resursima realizovale određene edukacije i radionice za učenike, roditelje i zaposlene, određene preventivne aktivnosti su provodile realizacijom nastavnog plana i programa, a sve u cilju bolje informisanosti i prevencije vršnjačkog nasilja.

Školski multisektorski timovi su formirani u osnovnim i srednjim školama od predstavnika škole, policijske uprave, centra za socijalni rad, centra za mentalno zdravlje i jedinice lokalne samouprave i predstavljali su način povezivanja škole sa tim institucijama. Formalno pravna pozicija tima u školi, nadležnosti i odgovornosti nisu propisane. Karakteristična je različita praksa u radu multisektorskih timova u pogledu broja sastanaka, učestalosti sastanaka, tematike o kojoj raspravlja multisektorski tim. Nisu provedene analize doprinosa multisektorskih timova prevenciji vršnjačkog nasilja.

Od institucija izvan škola, Ministarstvo unutrašnjih poslova je u najvećem obimu provodilo mjerne i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u vidu kampanja, edukacija, radionica i drugih aktivnosti koje su uglavnom realizovane u školama. U manjem obimu edukacije i radionice u školama su provodili centri za socijalni rad, centri za zaštitu mentalnog zdravlja, te nevladine i međunarodne organizacije.

4.6. Raspoložive evidencije o vršnjačkom nasilju nisu potpune i pouzdane, što se odražava na izvještavanje o vršnjačkom nasilju i preduzimanje mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja.

Značajne evidencije o vršnjačkom nasilju se vode u osnovnim i srednjim školama. Evidencije se razlikuju po formi, sadržaju, nisu potpune i pouzdane i ne evidentiraju se svi slučajevi koji imaju karakteristike vršnjačkog nasilja, što podatke o vršnjačkom nasilju u

vaspitno-obrazovnom sistemu čini nepouzdanim i neupotrebljivim za ocjenu stanja u oblasti vršnjačkog nasilja i planiranje mjera prevencije.

Na nivou Republike Srpske – Vlade Republike Srpske nije uspostavljena jedinstvena funkcionalna baza podataka o vršnjačkom nasilju koju bi mogle da koriste institucije koje planiraju i provode mjere i aktivnosti na prevenciji vršnjačkog nasilja. Podaci o vršnjačkom nasilju postoje u pojedinačnim evidencijama ministarstava i drugih institucija koje se razlikuju po sadržaju podataka, koje su djelom nepotpune i nepouzdane, nisu međusobno povezane i nisu usklađene. Ministarstvo unutrašnjih poslova raspolaže sa potpunijim i pouzdanijim, informatički podržanim evidencijama o prijavama vršnjačkog nasilja u vezi kojih je preduzimalo određene aktivnosti.

4.7. Izvještavanje o vršnjačkom nasilju nije propisano, a postojeći način izvještavanja ne pruža pouzdan uvid u stanje i tendencije u oblasti vršnjačkog nasilja.

Vlada Republike Srpske, odnosno nadležna ministarstva nisu uredila sistem izvještavanja o vršnjačkom nasilju (vrsta izvještaja, obveznici, načini i rokovi izvještavanja, forma i sadržaj izvještaja) koji bi uključivao izvještavanje o planiranim, provedenim mjerama i aktivnostima i postignutim rezultatima na planu prevencije vršnjačkog nasilja i periodično izvještavanje o slučajevima vršnjačkog nasilja.

Škole neredovno i nepotpuno izvještavaju Ministarstvo prosvjete i kulture i to čine uglavnom u vezi sa slučajevima vršnjačkog nasilja, a ne i provođenju prevencije. Nalazi revizije pokazuju da je u posmatranom periodu Ministarstvo prosvjete i kulture prosječno izvještavalo oko 20% osnovnih škola i oko 70% srednjih škola. Oko 1/4 škola koje su dostavljale izvještaje, izjasnile su se da su imale evidentirane pojave vršnjačkog nasilja. Vlada Republike Srpske i Ministarstvo prosvjete i kulture nisu raspolagali podacima i informacijama potrebnim za praćenje rezultata prevencije, uspostavljanje baza podataka i kreiranje mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja.

Institucije odgovorne za provođenje mjera i aktivnosti nisu provodile analize i evaluacije rezultata postignutih u kratkom roku, kao i dugoročno ostvarenih efekata u prevenciji vršnjačkog nasilja.

4.8. U posmatranom periodu karakteristično je povećanje prijava slučajeva vršnjačkog nasilja, kao i porast vršnjačkog nasilja u školi i neposrednom školskom okruženju.

Prema podacima nadležnih institucija broj prijava vršnjačkog nasilja u posmatranom periodu bio je u porastu. Rast evidentiranih pojava vršnjačkog nasilja jednim djelom je rezultanta stvarnog povećanja broja pojava vršnjačkog nasilja, a drugim djelom je rezultanta većeg broja prijavljivanja i evidentiranja slučajeva vršnjačkog nasilja u odnosu na prethodni period.

U strukturi oblika vršnjačkog nasilja dominantno je fizičko nasilje, potom slijede psihičko nasilje i nasilje putem informaciono-komunikacionih tehnologija i društvenih mreža, a rjeđe su pojave socijalnog i seksualnog nasilja. Najveći broj slučajeva vršnjačkog nasilja dešava su školama, školskim prostorijama i školskom okruženju, a počinioци i žrtve vršnjačkog nasilja su uglavnom dječaci, odnosno osobe muškog pola.

5. PREPORUKE

Na osnovu nalaza i zaključaka, zasnovanih na relevantnim, pouzdanim i dovoljnim revizijskim dokazima, kreirane su preporuke revizije.

Preporuke se upućuju institucijama koje imaju određene uloge, nadležnosti i odgovornosti u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja kao što su Vlada Republike Srpske, ministarstva u Vladi Republike Srpske i vaspitno-obrazovne ustanove.

Unapređenje prevencije vršnjačkog nasilja može se obezbijediti uskladenim i koordinisanim provođenjem preporuka na svim nivoima i od strane svih institucija kojima su preporuke upućene. Koordinisanim aktivnostima, Vlada Republike Srpske, nadležna ministarstva (Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo porodice, omladine i sporta) i institucije u njihovoj nadležnosti (osnovne i srednje škole, centri za socijalni rad, centri za zaštitu mentalnog zdravlja) treba da kombinacijom mjera i aktivnosti pravnog, pedagoško-psihološkog, socijalno-sociološkog, bezbjednosnog, administrativnog i tehničkog karaktera djeluju u pravcu dodatne društvene brige o djeci, promociji i afirmaciji najviših pozitivnih društvenih vrijednosti, jačanju integriteta škole i nastavnika, a radi zaštite života, zdravlja i dostojanstva djece.

Preporuke za Vladu Republike Srpske, odnosno nadležna ministarstva

U cilju efikasnog i efektivnog funkcionisanja sistema prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj potrebno je da Vlada Republike Srpske, odnosno nadležna ministarstva:

5.1. U strateški okvir uključe vršnjačko nasilje sa jasno izraženim društvenim opredjeljenjima, strateškim ciljevima i prioritetima u prevenciji vršnjačkog nasilja.

Potrebno je da Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo porodice, omladine i sporta i Ministarstvo unutrašnjih poslova provedu analizu aktuelnog strateškog okvira koji se odnosi na obrazovanje i vaspitanje, dječiju zaštitu, socijalnu zaštitu i drugih relevantnih strategija.

Na osnovu rezultata analize, a u skladu sa odredbama Zakona o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj prilikom izrade novih strateških dokumenata u njih ukomponuju društvena opredjeljenja, strateške ciljeve i prioritete koji se odnose na prevenciju vršnjačkog nasilja ili pripreme posebnu strategiju koja se odnosi na vršnjačko nasilje. Na taj način će se pokazati društvena opredjeljenost i briga za zaštitu djece od nasilja kao najranjivije kategorije u društvu.

5.2. U pravni okvir upgrade odredbe o vršnjačkom nasilju i prevenciji vršnjačkog nasilja sa jasnim ulogama, nadležnostima i odgovornostima institucija.

Potrebno je da Ministarstvo prosvjete i kulture, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, Ministarstvo porodice, omladine i sporta, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo pravde analiziraju aktuelni zakonski okvir koji se odnosi na obrazovanje i vaspitanje, dječiju zaštitu, socijalnu zaštitu, krivično i prekršajno zakonodavstvo i u zakone po potrebi upgrade odredbe o vršnjačkom nasilju ili pripreme poseban zakon koji se odnosi na vršnjačko nasilje.

Kroz zakonodavni okvir treba nedvosmisleno i jasno definisati vršnjačko nasilje i njegove pojavnne oblike kako bi se u praksi moglo razlikovati od drugih oblika nasilja, prevenciju vršnjačkog nasilja, uloge, nadležnosti i odgovornosti institucija. U skladu sa inoviranim zakonodavnim okvirom treba donijeti potrebne podzakonske propise i na taj način kompletirati pravni okvir koji se odnosi na vršnjačko nasilje.

S obzirom da u praksi egzistiraju dva protokola (Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece i Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog

nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske) potrebno je preispitati mogućnost i opravdanost objedinjavanja ova dva protokola u jedinstven protokol u koji bi bile uključene sve institucije nadležne i odgovorne za prevenciju vršnjačkog nasilja i koji bi bio usklađen sa inoviranim pravnim okvirom.

5.3. Donesu programsko – planske dokumente prevencije vršnjačkog nasilja zasnovane na prethodno izvršenim analizama, koji trebaju biti međusobno usklađeni i sadržavati kombinaciju mjera i aktivnosti različitog karaktera.

Vlada Republike Srpske treba da ima jedinstven Program prevencije vršnjačkog nasilja koji će obuhvatiti mjere i aktivnosti svih nadležnih institucija. Mjere i aktivnosti treba da budu međusobno kompatibilne, komplementarne, provodljive i da budu pravnog, ekonomsko-finansijskog, bezbjedonosnog, pedagoško-psihološkog, socijalno-sociološkog, edukativnog, tehničkog i administrativnog karaktera. Pošto je Vlada Republike Srpske donijela Program mjera za jačanje bezbjednosti i sprečavanja nasilja u osnovnim i srednjim školama i đačkim domovima potrebno je sagledati da li je Program u skladu sa ovom i drugim preporukama i po potrebi ga inovirati.

Institucije koje provode mjere i aktivnosti trebaju imati operativne planove koji su usklađeni sa Programom, sa utvrđenim konkretnim aktivnostima, načinom njihovog provođenja, potrebnim resursima, prioritetima, vremenskom dinamikom provođenja, odgovornim licima, planiranim rezultatima i indikatorima za mjerjenje uspješnosti.

Program i planovi trebaju biti kreirani na osnovu prethodne analize stanja, trendova i tendencija u vršnjačkom nasilju, raspoloživih resursa i postignutih rezultata u prevenciji kako bi se osigurala efikasna i efektivna institucionalna reakcija.

5.4. Uspostave efektivnu institucionalnu koordinaciju, provode analizu i evaluaciju prevencije vršnjačkog nasilja radi efikasnog i efektivnog angažovanja resursa i ocjene uspješnosti prevencije vršnjačkog nasilja.

Institucije koje angažuju resurse i provode mjere i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja, treba periodično da analiziraju i evaluiraju efekte provedenih mjeru i aktivnosti koristeći utvrđene indikatore uspješnosti. Evaluacija treba da ide u pravcu utvrđivanja rezultata koji su postignuti provođenjem mjeru i aktivnosti i dugoročno posmatrano postignutih efekata u prevenciji vršnjačkog nasilja. Rezultate evaluacije treba koristiti prilikom planiranja mjeru i aktivnosti prevencije u narednom periodu.

Institucije koje provode mjere i aktivnosti prevencije treba da uspostave efektivnu koordinaciju, a posebno koordinaciju između institucija i škola. Koordinacija se može postići putem organizovanja zajedničkih sastanaka, usklađenog planiranja, zajedničkog provođenja aktivnosti, vremenskom sinhronizacijom aktivnosti i koordinisanom promocijom i nastupima u javnosti. Potrebno je uspostaviti koordinaciju institucija javnog sektora i sa nevladinim i međunarodnim organizacijama koji provode aktivnosti u školama. Koordinacija uz mehanizme evaluacije i analize treba da omogući efikasnost u angažovanju resursa i efektivnost u pogledu rezultata i uticaja na postizanje ciljeva.

5.5. Formiraju jedinstvenu i funkcionalnu bazu podataka o vršnjačkom nasilju, uz prethodnu obezbjeđenost potpunih i pouzdanih evidencijskih dokazivača u školama.

Ministarstvo prosvjete i kulture treba da kreira formu, sadržaj i strukturu evidencije o vršnjačkom nasilju koja će biti jedinstvena i obavezujuća za sve škole. Evidencija treba da bude jednostavna i da sadrži sve ključne podatke u vezi sa vršnjačkim nasiljem. Obim i vrstu podataka koje će sadržavati evidencija Ministarstvo će utvrditi preispitivanjem i analizom postojećih evidencija i na osnovu utvrđenih potreba, a u cilju omogućavanja izrade sadržajnih informacija o vršnjačkom nasilju. Uz evidenciju treba izraditi i uputstvo za vođenje evidencije.

Ministarstvo treba da formira jedinstvenu bazu podataka o vršnjačkom nasilju na osnovu podatka iz evidencija škola. Uz bazu podataka potrebno je pripremiti procedure o načinu organizovanja, funkcionisanja i korišćenja baze podatka. Baza podataka, prema utvrđenim pravilima i procedurama, treba biti na raspolaganju svim institucijama koje imaju nadležnosti i odgovornosti za prevenciju vršnjačkog nasilja.

5.6. Sistem izvještavanja uspostavi kao jednostavan i sadržajan mehanizam potpunih i pouzdanih podataka i izvještaja o vršnjačkom nasilju.

Ministarstvo prosvjete i kulture treba u okviru sistema izvještavanja škola prema Ministarstvu da uspostavi sistem izvještavanja na način da propiše vrstu izvještaja koje dostavljaju škole, rokove izvještavanja, način izvještavanja, formu, sadržaj i strukturu izvještaja. Izvještaji škola, pored podataka o pojavama vršnjačkog nasilja iz evidencija o vršnjačkom nasilju, treba da sadrže i podatke o provedenim mjerama i aktivnostima i pokazatelje o postignutim rezultatima prevencije vršnjačkog nasilja.

Ministarstvo prosvjete i kulture treba da, u saradnji sa školama i drugim institucijama, razmotri mogućnost, društvenu i ekonomsku opravdanost uspostavljanja aplikativne platforme vršnjačkog nasilja koja bi trebala, kao dugoročno rješenje, da omogući brzo, potpuno i pouzdano punjenje baze podataka, da obezbijedi funkcionalno izvještavanje na relaciji škola – ministarstvo – Vlada Republike Srpske i da obezbijedi korišćenje podataka za druge institucije nadležne i odgovorne za prevenciju vršnjačkog nasilja.

5.7. Analizira provođenje postojećih nastavnih planova i programa za osnovne i srednje škole i po potrebi izvrši njihovo inoviranje sa aktuelnim sadržajima iz oblasti vršnjačkog nasilja.

Ministarstvo prosvjete i kulture treba da, u saradnji sa Republičkim pedagoškim zavodom, analizira provođenje nastavnog plana i programa za predmete koji su posebno značajni za prevenciju vršnjačkog nasilja sa aspekta relevantnosti i aktuelnosti sadržaja nastavnog plana i programa, načina njihovog provođenja, kompetencija nastavnika i saradnika i rezultata koje reflektuje nastavni plan i program.

Na osnovu analize, po potrebi inovirati nastavni plan i program sa aktuelnim i relevantnim sadržajima u vezi sa vršnjačkim nasiljem i unapređivati profesionalne kompetencije stručnih saradnika i nastavnika.

5.8. Organizuju dodatne edukacije, obezbijede organizovanu institucionalnu razmjenu praksi i iskustava, kao i promotivne kampanje u funkciji prevencije vršnjačkog nasilja.

Kroz organizovane edukacije nastavnika i stručnih saradnika obezbijediti kontinuirane edukacije koje se odnose na prevenciju vršnjačkog nasilja, te ulogu škole, stručnih saradnika i nastavnika u tom pogledu. Putem takvih edukacija omogućiti organizovanu razmjenu praksi, iskustava, ideja i inicijativa između nadležnih institucija i škola.

Nadležna ministarstva treba da osmisle i realizuju zajedničke promotivne kampanje o potrebi prevencije vršnjačkog nasilja. Kampanje treba da se organizuju za potrebe škola, ali i šire društvene kampanje radi potrebe afirmacije najviših društvenih i moralnih vrijednosti, borbe protiv nasilja i zaštite života, zdravlja i dostojanstva djece.

Preporuke za osnovne i srednje škole

U cilju efikasnog i efektivnog funkcionisanja sistema prevencije vršnjačkog nasilja u Republici Srpskoj, osnovne i srednje škole treba da:

5.9. Uspostave evidencije o vršnjačkom nasilju koje će obezbijediti potpune i pouzdane podatke i informacije o vršnjačkom nasilju

Škole treba da, u skladu sa formatom koje je utvrdilo Ministarstvo prosvjete i kulture, formiraju evidencije o vršnjačkom nasilju i da ih vode kontinuirano i ažurno kako bi se organima škole, Ministarstvu prosvjete i kulture i drugim institucijama i korisnicima obezbijedile pouzdane i blagovremene informacije o vršnjačkom nasilju.

Škole treba da, u skladu sa formatom izvještaja koji utvrdi Ministarstvo prosvjete i kulture, izvještavaju Ministarstvo, a po potrebi i druge institucije i korisnike o planiranim i provedenim mjerama i aktivnostima prevencije vršnjačkog nasilja, postignutim rezultatima, postojećim rizicima, pojavnama vršnjačkog nasilja i prijedozima za funkcionalniju prevenciju vršnjačkog nasilja.

Školski odbori, savjeti roditelja, savjeti učenika i stručni organi škole treba periodično da raspravljaju o bezbjednosti učenika i nastavnika i da o informacijama o vršnjačkom nasilju zauzimaju stavove i predlažu mjere za unapređenje bezbjednosti i zaštite u školama.

5.10. Planiraju provođenje mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja u svojoj nadležnosti koje će biti usklađene sa mjerama i aktivnostima Vlade Republike Srpske.

Škole treba da imaju svoje planove provođenja mjera i aktivnosti prevencije vršnjačkog nasilja koji će biti usklađeni sa Programom Vlade Republike Srpske. Planirane aktivnosti treba da realizuju stručni saradnici, nastavnici i članovi školskih multisektorskih timova sa prepoznatljivim profesionalnim kompetencijama.

Škole, u saradnji sa drugim institucijama, treba da utvrde formalno pravnu poziciju multisektorskog tima. Školski multisektorski timovi treba da intenziviraju aktivnosti i provode ih u kontinuitetu, da se aktivnosti ne svode na sastanke i diskusije o slučajevima vršnjačkog nasilja, već da se više bave konkretnim temama i aktivnostima prevencije (edukacije, radionice, interne kampanje, informisanje, savjetovanje) i podrškom provođenju programa prevencije nasilja. Potrebno je da se afirmiše saradnja između škola i između multisektorskih timova iz različitih škola na području jedinice lokalne samouprave radi organizovane razmjene praksi, iskustava, inicijativa i ideja u pogledu prevencije vršnjačkog nasilja.

Vođa revizorskog tima

Mladenko Marković, s.r.

6. PRILOZI UZ IZVJEŠTAJ

Prilog broj 1:

Lista referenci – popis akata

1. Ustav Republike Srpske;
2. Zakon o Vladi Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 118/08);
3. Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 79/15, 63/20 i 64/22);
4. Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 81/22);
5. Zakon o osnovnom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 44/17, 31/18, 84/19, 35/20 i 63/20);
6. Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/18, 35/20, 92/20, 55/23);
7. Zakon o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/08, 106/09, 104/11 i 33/14);
8. Zakon o strateškom planiranju i upravljanju razvojem u Republici Srpskoj („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 63/21);
9. Zakon o Ombudsmanu za djecu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 103/08 i 70/12);
10. Zakon o dječjoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 114/17, 122/18, 107/19 i 119/21);
11. Zakon o socijalnoj zaštiti („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 37/12, 90/16, 94/19, 42/20 i 36/22);
12. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 102/12, 108/13, 82/15 i 84/19);
13. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 13/10, 61/13 i 68/20);
14. Krivični zakonik Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 64/17, 104/18, 15/21, 89/21 i 73/23);
15. Zakon o prekršajima Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 63/14, 36/15, 110/16, 100/17, 19/21 i 90/23);
16. Protokol o postupanju u slučaju nasilja, zlostavljanja ili zanemarivanja djece („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 82/13);
17. Protokol o postupanju u slučajevima vršnjačkog nasilja među djecom i mladima u vaspitno-obrazovnom sistemu Republike Srpske, Banja Luka, mart 2019. godine;
18. Konvencija o pravima djeteta, usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine;
19. Pravilnik o normativima i standardima za finansiranje osnovnih škola („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 74/19, 77/19 i 5/21);
20. Pravilnik o finansiranju srednjih škola („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 116/08, 56/09 i 75/10);

21. Pravilnik o ocjenjivanju učenika u osnovnoj školi („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 44/12);
22. Pravilnik o ocjenjivanju učenika u nastavi i polaganju ispita u srednjoj školi („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/19);
23. Pravilnik o postupku sproveđenja stručno-pedagoškog nadzora u osnovnoj školi („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 6/21);
24. Pravilnik o postupku sproveđenja stručno-pedagoškog nadzora u srednjoj školi, („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 6/21);
25. Pravilnik o standardima rada pedagoga, psihologa, socijalnog radnika i defektologa u vaspitno – obrazovnim ustanovama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 73/22);
26. Pravilnici o materijalnoj i disciplinskoj odgovornosti učenika doneseni od strane škola;
27. Uputstvo o načinu realizacije programa, projekata i drugih aktivnosti u školama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 2/18 i broj 22/23);
28. Uputstvo o načinu realizacije programa, projekata i drugih aktivnosti u školama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 24/19);
29. Etički kodeks za radnike i učenike osnovne škole („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 18/19);
30. Etički kodeks za radnike i učenike srednje škole („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj, 29/19);
31. Program „Briga o djeci-zajednička odgovornost i obaveza“;
32. Program „Referalni mehanizam podrške djeci u školama Republike Srpske“;
33. Nastavni planovi i programi u školama;
34. Standardi rada stručnih saradnika u vaspitno-obrazovnim ustanovama Republike Srpske;
35. Priručnici i materijali za nastavnike osnovnih i srednjih škola;
36. Odluke, rješenja, zapisnici, dopisi, analize, evidencije, planovi, izvještaji, prijedlozi, informacije i druga relevantna dokumentacija pribavljenia od nadležnih institucija.
37. Relevantna istraživanja u formi studija i publikacija međunarodnih, nevladinih i drugih organizacija, naučni i stručni radovi iz oblasti vršnjačkog nasilja.

Prilog broj 2:

Podaci o kapacitetima škola u pogledu stručnih saradnika na dan 31.12.2022. godine

Osnovne škole

Broj stručnih saradnika u školi	Broj škola						Ukupno stručnih saradnika
	Pedagog	Psiholog	Socijalni radnik	Defektolog	Logoped	Ukupno škola	
0						0	
1	22	1	0	0	0	23	23
2	156	121	10	17	6	156	312
3	8	8	0	3	4	8	24
Ukupno	186	130	10	20	10	187	359

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Srednje škole

Broj stručnih saradnika u školi	Broj škola						Ukupno stručnih saradnika
	Pedagog	Psiholog	Socijalni radnik	Defektolog	Logoped	Ukupno škola	
0						7	0
1	13	5	0	0	0	18	18
2	52	50	2	0	0	52	104
3	11	11	11	0	0	11	33
4	2	2	1	0	0	2	8
5 i više	2	3	4	4	3	4	95
Ukupno	80	71	18	4	3	94	258

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz MPK

Prilog broj 3:

Podaci MUP o rezultatima preventivne kampanje „Stop vršnjačkom nasilju“ realizovane tokom oktobra i decembra 2022. godine

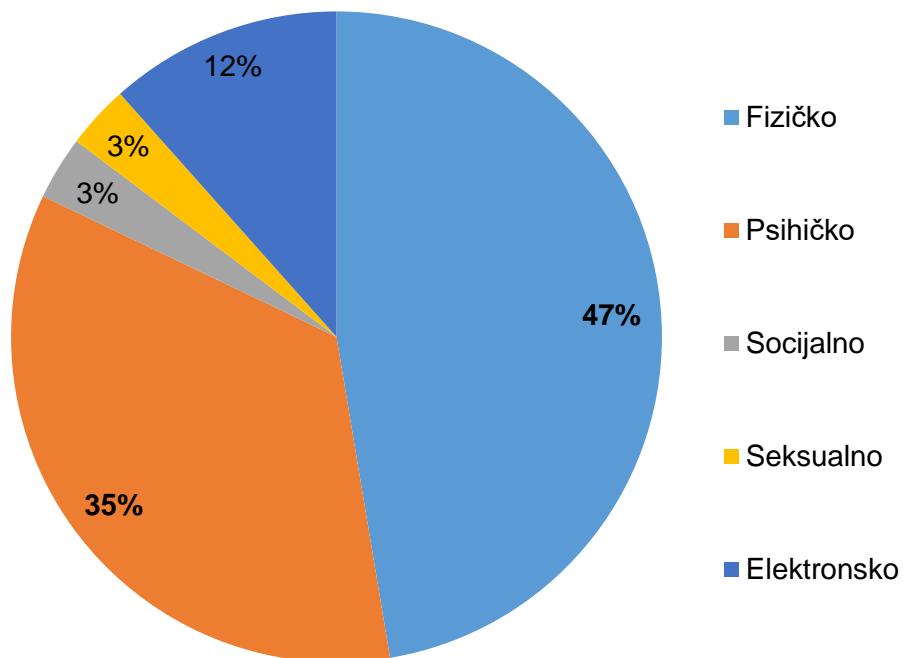
R. b.	Opis	PU BL	PU DO	PU BN	PU IS	PU TB	PU PD	PU ZV	PU FO	PU MG	PU GR
1.	Broj škola koje su obuhvaćene kampanjom	61	31	27	16	7	15	21	14	9	12
2.	Broj realizovanih predavanja	84	35	23	27	7	17	25	16	6	16
3.	Broj učenika koji su prisustvovali predavanjima	3850	1099	1185	1037	248	830	1133	1026	293	1361
4.	Broj nastavnika koji su prisustvovali predavanjima	169	69	61	57	16	57	78	50	18	38
5.	Broj policijskih službenika koji su direktno učestvovali u realizaciji aktivnosti	54	17	23	23	12	15	28	18	11	7
6.	Broj ostvarenih medijskih kontakata	4	4	10	9	9	12	0	6	1	7

Izvor: MUP

Prilog broj 4:

Podaci o evidentiranom vršnjačkom nasilju u školskoj 2022/2023. godini u školama koje su detaljnije ispitivane od strane revizije

Struktura vršnjačkog nasilja po oblicima nasilja

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz škola

Način rješavanja slučajeva vršnjačkog nasilja u kontekstu obavještavanja drugih institucija radi nadležnog postupanja

Škole	Način rješavanja slučajeva vršnjačkog nasilja		
	Riješeni u školi	Obaviješten centar za socijalni rad	Obaviještena policija
Osnovne	32	4	10
Srednje	24	5	8
Ukupno	56	9	18

Izvor: GSRJS RS na osnovu podataka i dokumentacije iz škola

Prilog broj 5:

Podaci MUP o prijavama vršnjačkog nasilja u RS u periodu od 01.01.2019. do 30.06.2023. godine

R.b.	VRŠNJAČKO NASILJE	2019	2020	2021	2022	I-VI 2023.	I-VI 2022.
1.	Broj slučajeva vršnjačkog nasilja	21	34	28	48	35	22
1.1.	Broj podnesenih izvještaja OJT o počinjenom KD	10	7	10	22	16	10
1.2.	Broj podnesenih izvještaja OJT o preduzetim mjerama i radnjama	3	7	5	11	9	4
1.3.	Broj podnesenih zahtjeva za prekršajni postupak	8	17	11	10	7	7
1.4.	Broj izdatih prekršajnih naloga	0	0	0	0	0	0
1.5.	Postupak završen unutar organa škole		3	2	5	3	1
mjesto događaja							
1.1.	Osnovna škola (u ili neposredno ispred)	4	6	8	21	13	10
1.2.	Srednja škola (u ili neposredno ispred)	7	6	6	11	10	7
1.3.	Ostala mjesta	10	22	14	16	12	6
žrtve							
1.	Pol žrtve (maloljetnika)	31	37	30	60	43	30
1.1.	muško/dječaci	28	31	28	55	35	26
1.2.	žensko/djevojčice	3	6	2	5	8	4
2.	Starost žrtve (maloljetnika)	31	37	30	60	43	30
2.1.	0-7	0	0	0	1	0	0
2.2.	7-14	9	5	6	21	17	11
2.3.	14-16	9	21	16	19	14	11
2.4.	16-18	13	11	8	19	12	8
počinioci							
1.	Pol počinioca nasilja (maloljetnika)	36	47	40	73	53	36
1.1.	muško/dječaci	35	47	38	66	48	32
1.2.	žensko/djevojčice	1	0	2	7	5	4

2.	Starost počinioca nasilja (maloljetnika)	36	47	40	73	53	36
2.1.	0-7	0	0	0	0	0	0
2.2.	7-14	5	8	10	23	6	9
2.3.	14-16	14	20	20	23	23	11
2.4.	16-18	17	19	10	27	24	16
Oblici nasilja							
1.	Oblici nasilja	22	34	29	54	38	27
1.1.	fizičko	17	26	24	39	31	19
1.2.	psihičko	4	7	4	12	4	6
1.3.	elektronsko/digitalno	1	1	1	1	2	1
1.4.	seksualno	0	0	0	2	1	1
1.5.	ostalo	0	0	0	0	0	0
Posljedice koje su nastupile kod žrtava vršnjačkog nasilja							
1.1.	Smrt	0	0	0	0	0	0
1.2.	Teška tjelesna povreda	2	1	2	5	2	3
1.3.	Laka tjelesna povreda	10	20	17	26	30	10
1.4.	Psihička bol	2	6	2	14	7	7
1.5.	Seksualno uznemiravanje	0	0	0	2	1	1
1.6.	Ostalo	0	11	9	13	8	7

Izvor: MUP